

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Funkce kýče ve filmech Zdeňka Trošky

Ivo Navrátil

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.
Studijní program: Uměnovědná studia

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Funkce kýče ve filmech Zdeňka Trošky* vypracoval samostatně, pod vedením *Mgr. Luboše Ptáčka, Ph.D.*, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum:

.....
Ivo Navrátil

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování panu *Mgr. Luboši Ptáčkovi, Ph.D.* za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěl poděkovat také všem ostatním, kteří se na mé práci jakýmkoliv způsobem podíleli, za jejich vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

.....
Ivo Navrátil

NÁZEV:

Funkce kýče ve filmech Zdeňka Trošky

AUTOR:

Ivo Navrátil

KATEDRA:

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

ABSTRAKT:

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vysvětlit a přiblížit význam pojmu kýč a poté ukázat na vybraných komediích českého režiséra Zdeňka Trošky, zda jeho filmy jsou kýčovitě. K analýze a objasnění pojmu kýč použiji názory světových estetiků a historiků jako Tomáš Vlček, Clement Greenberg nebo Umberto Eco. K podrobnějšímu prozkoumání uvedeného pojmu, jsem použil teorii o kýči od Tomáše Kulky, kterou popsal ve své knize Umění a kýč, a ta se skládá ze třech kategorií – tematiky, identifikovatelnosti a transformace asociací. Tyhle tři skupiny jsem poté upravil a použil k detailnímu zjištění kýčovitosti Troškových filmů. Dále jsem popsal hlavní postavy z filmů a také se na nich pokusil ukázat kýč. V závěrečném shrnutí zjišťuji, že uvedené Troškovy komedie kýč opravdu obsahují a také to, že český divák po kýči prahne, a i když jsou kritikou odmítané, tak mají stále obrovskou sledovanost v televizích a návštěvnost v kinech.

KLÍČOVÁ SLOVA:

film, komedie, kýč, Zdeněk Troška

TITLE:

The function of kitsch in movies by Zdeněk Troška

AUTHOR:

Ivo Navrátil

DEPARTMENT:

Department of Theatre, Film and Media Studies

SUPERVISOR:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

ABSTRACT:

The main aim of this bachelor thesis is to explain and to approximate the meaning of the term kitsch and then to show on particular movies of the director Zdeněk Troška if they can be considered a kitsch. To analyse and explain the term kitsch I will use the approaches of world's estheticians and historians such as Tomáš Vlček, Clement Greenberg or Umberto Eco. In order to examine closely the term I have used the theory of kitsch of Tomáš Kulka that he has described in his book *The Art and the Kitsch*. This book consists of three categories – theme, identifiability and transformation of associations. These three groups I have lately adjusted and used to find out about cheesiness in Troška's movies in detail. I also described the main characters of the movie and also tried to show them kitsch. In the final summary I find out that mentioned Troška's comedies contain kitsch indeed, and also that the czech audience seek for the kitsch. Even though Troška's comedies are rejected by the critics they still have wide audience among television viewers and the cinema audience.

KEYWORDS:

movie, comedy, kitsch, Zdeněk Troška

„Kýč vyvolává těsně po sobě dvě slzy dojetí.

První slza říká: „Jak je to krásné, děti běžící po trávníku!“

Druhá slza říká: „Jak je to krásné, být dojat s celým světem, nad dětmi běžícími po trávníku!“

Teprve druhá slza dělá z kýče kýč. “¹

Milan Kundera

---

¹ KUNDERA, Milan. *Nesnesitelná lehkost bytí*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1988. 393 s., s. 228

Obsah

ÚVOD	- 8 -
1. CO JE TO KÝČ?	- 11 -
2. TOMÁŠ KULKA A JEHO ÚVAHY O KÝČI	- 15 -
a) <i>Tématika</i>	- 16 -
b) <i>Identifikovatelnost</i>	- 17 -
c) <i>Transformace asociací</i>	- 18 -
2.1. PŘITAŽLIVOST A DEFEKTNOST KÝČE	- 19 -
a) <i>Líbivost a přitažlivost kýče</i>	- 19 -
<i>Jednota:</i>	- 20 -
<i>Komplexnost:</i>	- 20 -
<i>Intenzita:</i>	- 21 -
b) <i>Defektnost kýče</i>	- 21 -
3. ANALÝZA FUNKCE KÝČE V KOMEDIÁLNĚ ZAMĚŘENÝCH FILMECH ZDEŇKA TROŠKY	- 24 -
3.1. KRITICKÁ REFLEXE TROŠKOVÝCH FILMŮ	- 26 -
3.2. IDENTIFIKACE KÝČE PODLE VYMEZENÍ TOMÁŠE KULKY.....	- 28 -
a) <i>Tématika</i>	- 28 -
b) <i>Identifikovatelnost</i>	- 29 -
c) <i>Transformace</i>	- 29 -
3.3. ANALÝZA KOMEDIÍ ZDEŇKA TROŠKY	- 30 -
1) <i>Slunce, seno, jahody / a pár facek / erotika</i>	- 30 -
A: <i>SLUNCE, SENO, JAHODY</i>	- 30 -
B: <i>SLUNCE, SENO A PÁR FACEK</i>	- 32 -
C: <i>SLUNCE, SENO, EROTIKA</i>	- 34 -
2) <i>Kameňák 1 / 2 / 3</i>	- 37 -
3) <i>Babovřesky aneb z dopisu venkovské drbny</i>	- 40 -
3.4. CHARAKTERISTIKA POSTAV VE FILMECH ZDEŇKA TROŠKY.....	- 43 -
1) <i>Série Slunce, seno jahody / a pár facek / erotika</i>	- 43 -
2) <i>Série Kameňák 1 / 2 / 3</i>	- 46 -
3) <i>Babovřesky</i>	- 49 -
4) <i>Srovnání postav</i>	- 50 -
ZÁVĚR	- 52 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	- 59 -
PRAMENY	- 59 -
LITERATURA.....	- 60 -
SEZNAM TABULEK	- 64 -

Úvod

Hlavním cílem této bakalářské práce je identifikovat kýč ve filmech Zdeňka Trošky a analyzovat jakým způsobem ho režisér ve svých filmech používá. Zda je úspěch filmů Zdeňka Trošky u diváků způsoben kýčovitostí jeho děl, zda jsou filmy skutečně kýčem nebo jde-li o opravdovou uměleckost těchto filmů, která nemá s kýčem nic společného.

Jako jeden z prvních úkolů mého bádání jsem si stanovil vymezení výrazu kýč, který je pro tuhle bakalářskou práci stěžejním pojmem. Budu se jím proto zabývat v první části práce. Mnozí namítnou, že všichni víme, co je to kýč, protože tento pojem používáme při dorozumívání v běžném životě. Myslí si, že opravdu každý se aspoň jednou setkal s kýčem a má jej spojený s určitým významem a zážitkem. Obecně je, ale velmi těžké ho popsat a vysvětlit. Kýč je (stejně jako krása či ošklivost) věcí toho, kdo jej jako takový spatřuje, a nelze ho proto definovat. Je to dáno pouze subjektivním individuálním vkusem (či nevkusem) každého jedince. Při objasňování tohoto pojmu – *kýč* - budu vycházet hlavně z teorie o kýči *Tomáše Kulky*², kde se na tento těžko definovatelný výraz podívám podrobněji a pokusím se jej, v mé práci, přiblížit a vysvětlit. Dále pak budu čerpat z názorů českého historika *Tomáše Vlčka*³, z eseje, kritika a teoretika, *Clementa Greenberga*⁴, z poznatků rakouského spisovatele *Hermann Brocha*⁵ a také z úsudků italského estetika, sémiologa a spisovatele *Umberta Eca*⁶. Důvodem výběru těchto teoretiků je ten, že jsem chtěl podchytit co nejširší spektrum autorů, kteří o kýči psali. Každý z nich ho zkoumal jiným způsobem. *Clement Greenberg* své názory odvíjel od obecné teorie modernismu, *Hermann Broch* zase označoval kýč za sociální apolitický fenomén a

---

² KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 28.

³ FARNÁ, Kateřina. Tomáš Vlček: Kýč je nemoc nezodpovědného snění. *Novinky.cz*. [online]. 19. 1. 2007, 15:24 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/107066-tomas-vlcek-kyc-je-nemoc-nezodpovedneho-sneni.html>

⁴ GREENBERG, Clement: Avantgarda a kýč. In: *Labyrint Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000, s. 68-71.

⁵ BROCH, Hermann: Několik poznámek k problému kýče. In: *Labyrint Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000. s. 76.

⁶ ECO, Umberto. *Dějiny ošklivosti*. Přeložila I. Adámková. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 455 s.

Umberto Eco se zase celý život zabýval studiem středověké estetiky, tudíž ho zkoumal z této oblasti a *Tomáš Vlček* se jím zabývá v současnosti.

Ve druhé části práce se budu zabývat samotnou analýzou mnou vybraných děl Zdeňka Trošky. Za svou třicetiletou kariéru stihl natočit na dvě desítky filmů, a nejen, že je režíroval, ale napsal k nim i samotný scénář. Jedná se hlavně o komedie nebo díla s pohádkovým námětem. Já se zaměřím na průřez komediální tvorbou režiséra, která je spjata s velkým diváckým ohlasem. Budou to starší filmy z osmdesátých a počátku devadesátých let *Slunce, seno, jahody*, *Slunce, seno a pár facek* a *Slunce, seno, erotika*, dále na sebe navazující série *Kameňák*, *Kameňák 2* a *Kameňák 3* ze začátku druhého tisíciletí, a také jeden z nejnovějších počínů Zdeňka Trošky, snímek *Babovřesky*. Pro rozbor jsem vybral jeho nejznámější komedie, které byly divácky vždy velmi přitažlivé a sledované, což jsme si mohli potvrdit podle množství fanoušků, kteří jeho snímky viděli v kině, ale kritikou odmítané. Ačkoliv bylo letos i několik protestů a fanoušci se dožadovali nominace⁷ na cenu České filmové a televizní akademie⁸ Českého lva⁹, kritika a akademie je však neúprosná, nevyslyšela tyhle námitky a neudělila Troškovi, za loňský nejnavštěvovanější film v kinech - *Babovřesky*, v žádné kategorii nominaci¹⁰, natož nějakou cenu¹¹ (kategorie divácky nejúspěšnější film, kterou by Troška s předstihem vyhrál, byla letos zrušena)¹².

Analýza se zaměří, zda Troškovy filmy naplňují definici kýče podle *Tomáše Kulky*, který se soustředil na kategorie tématiky, identifikovatelnosti a transformace asociací, které předem vysvětlím a specifikuji pro použití ve filmu. Tohoto českého

---

⁷ KŘIVÁNKOVÁ, Markéta, Markéta Březinová. Troška je Bůh, Českého lva si zaslouží, křičeli recesisté u Rudolfa. *iDNES.cz*. [online]. 22. 2. 2014 19:40 [cit. 2014-03-27].

Dostupné z: http://revue.idnes.cz/fanousci-zdenka-trosky-skanduji-pred-rudolfinem-f6l-lidicky.aspx?c=A140222_192805_praha-zpravy_brm

⁸ HOME. ČFTA – Česká filmová a televizní akademie. [online]. [cit. 2014-03-28].

Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/>

⁹ Český lev. *Filmové recenze, novinky v kinech, české filmy* – Kinobox.cz. [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/ceskylev/>

¹⁰ NOMINACE. ČFTA – Česká filmová a televizní akademie. [online]. [cit. 2014-03-28].

Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/cz/2013/nominace>

¹¹ DRŽITELÉ CENY ČFTA. ČFTA – Česká filmová a televizní akademie. [online].

[cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/cz/2013/drz-itele-ceny-cfta>

¹² SPÁČILOVÁ, Mirka, Tomáš Šťástka. Hořící keř získal čtrnáct nominací na Českého lva, dvanáct film Jako nikdy. *iDNES.cz*. [online]. 22. 1. 2014 12:13 [cit. 2014-03-28].

Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/nominace-cesky-lev-One-/filmvideo.aspx?c=A140122_102413_filmvideo_ts

teoretika jsem si zvolil záměrně kvůli jeho koncepční práci o kýči v knize *Umění a kýč*, kde detailně aplikuje své teorie ohledně kýče a umění na vybraná konkrétní díla a prokládá je názory od jiných teoretiků a filozofů. Pro lepší ponětí o ději, hned na začátku, připomenu krátké shrnutí hlavního příběhu. Na závěr ještě zvlášť popíši některé hlavní postavy z uvedených filmů, které se na první pohled projevují svým kýčovitým chováním a vzhledem, a porovnáám jednotlivé osoby mezi sebou. V analýze postav si vybírám zejména jejich způsob humoru a rozmlouvání k dalším osobám, ale také jejich oblečení, které s jejich individualitou úzce souvisí. Na úplném konci určím, podle Kulkovy teorie a mého subjektivního názoru, zda jsou Troškovy komedie kýčem nebo zda se jedná o umění.

1. Co je to kýč?

Podle encyklopedického hesla jsou obecně jako kýč v umění označována díla, která jsou příliš okázalá, rušivá, triviální nebo „laciná“. Jedná se také o laciné napodobeniny a nekvalitní ztvárnění určitých témat.¹³

Podle estetika Umberta Eca vzniklo slovo *kýč* (z něm. *der Kitsch*) – švár, nevkus - ve druhé polovině 19. století, když američtí turisté toužili na dovolené v Mnichově po koupi levné „skici, slibující nenáročný zážitek“ – z angl. *sketch*. Odtud vznikl termín označující nevkusný brak. Další možností vzniku je podle *Ludwiga Giesze*¹⁴ německé sloveso *kitschen*, tedy něco jako „shrabovat bláto z ulice“ či „falšovat vzhled nábytku tak, aby vypadal jako starožitný“. Posledním významem může být také výraz *verkitschen*, což znamená „levně prodat, znehodnotit“.¹⁵

Spisovatel Hermann Broch zasazuje vznik kýče do doby 19. století, kdy ustupující baroko střídá nový směr, romantismus, dokonce označuje tohle období spíše za dobu kýče než období romantismu. Tento směr se projevuje ve všech sférách umění a vychází hlavně z idealizovaných představ o dřívějších historických obdobích. Vznikalo mnoho dokonalých děl od předních autorů, jakými byli Stendhal, Delacroix, Berlioz, Chopin nebo Tieck, ale také mnoho nazdobených kýčů a napodobenin od neznámých autorů.¹⁶

Kýč se stal nedílnou součástí moderní kultury a v současnosti vzkvétá více, než kdykoliv dříve. V dnešní době se s ním setkáváme takřka všude. Ve výtvarném umění, užitém umění, hudbě, literatuře, architektuře, filmu atd. Skrze tato média prostupuje do běžného života massmedií. Vítá nás v restauraci, směje se na nás už při

---

¹³ Příspěvatelé Wikipedie. Kýč. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. [online]. 4. 4. 2014, 14:56 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=K%C3%BD%C4%8D&oldid=11365019>

¹⁴ Ludwig Giesz (1916-1985) byl heidelberský filozof rumunského původu a světově uznávaný průkopník myšlení na téma filozofické a estetické aspekty kýče.

¹⁵ ECO, Umberto. *Dějiny ošklivosti*. Přeložila I. Adámková. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 455 s., s. 394

¹⁶ BROCH, Hermann: Několik poznámek k problému kýče. In: *Labyrinth Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000. s. 76.

příchodu do banky či kina, můžeme ho vidět na reklamních panelech nebo na stěnách u lékaře. Snadno se pasivně konzumuje. Stal se levným a účinným nástrojem manipulace myslí člověka skrze jeho emoce. Prorocká poznámka Milana Kundery¹⁷, že „*bratrství všech lidí světa bude možno založit jen na kýči*“¹⁸, již byla potvrzena fenomenálním úspěchem televizních pořadů, jako jsou například *Dallas* nebo *Dynastie*. Dále Kundera také říká: „*Masová přitažlivost těchto takřka nekonečných seriálů překlenula rozdíl tradic, ideologií, náboženství a kultur. Byly sledovány se stejnou návykovou náruživostí a v co největším počtu lidí. Estetika masmédií se nutně stává estetikou kýče, a tím, jak masmédiá víc a víc pronikají do našeho života, stává se kýč našim estetickým a morálním kódem*“. Kýč se stal ostudou moderní kultury a lehce zasažitelným cílem pro ty, kteří ji chtějí zdiskreditovat.¹⁹ Je snad jen několik málo oblastí, které nemá kýč v oblibě, a těmi jsou divadlo a poezie. Je to dáno především tím, že tyto oblasti jsou stranou masového zájmu, a že skupina, kterou lze těmito médii ovlivnit, je co do počtu zanedbatelná, navíc poměrně erudovaná a vyhraněná. Někdo může namítnout, že tomu bylo za dob všelijakých totalit, kdy byly „nástroje“ brány z rukou talentovaných a vkládány do rukou neškodných, ale je to spíše naopak - v té době se to levným ideologickým veršem či divadelní agitkou jen hemžilo.²⁰

Podle francouzského spisovatele Jacquese Sternberga kýč již dávno dobyl svět a není omezen jen na několik kategorií. „*Kdyby u nás přistáli Marťané a nezaujatě se podívali na naši planetu, nazvali by ji kýčem*“, tvrdí Sternberg. Ačkoliv jsou i v dnešní době velmi hodnotná díla, v jakémkoliv uměleckém žánru, tak tohle tvrzení přehnané není. Jestliže by se o ‘uměleckých dílech’ rozhodovalo podle toho, kolika lidem se líbí, kýč by jednoznačně zvítězil nad jakýmkoliv jiným uměním.²¹

---

¹⁷ Milan Kundera (*1929) patří mezi nejznámější české spisovatele, je autorem dramát, básní, próz a esejí, nominovaný na Nobelovu cenu za literaturu.

¹⁸ KUNDERA, Milan. *Nesnesitelná lehkost bytí*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1988. 393 s., s. 228.

¹⁹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 28.

²⁰ DUCHEK, Michal. PP5 [ČLÁNEK] – Co mne motivovalo k tomu psát o kýči?. *photopost.cz*. [online]. [2008] [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.photopost.cz/pp5/clanek.php?id=46>

²¹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 29.

Český historik *Tomáš Vlček*²² má na kýč jiný názor. Podle něj je kýčový svět ten, ve kterém se uspokojení a touha po slasti spojuje s představou snadné dosažitelnosti. Pro každého ovšem platí jiná kritéria. Pro někoho může být vtíravý, pro jiného sentimentální nebo také nepřirozený pro život. Kýčem může být označováno například slunečné ráno na horách, ale samo o sobě jím není, a nemůže být. Stane se tím kýčem pouze v duši člověka, který to celé vnímá jako náplast na citové strádání. Pojetí kýče se mění s vývojem společnosti a s tím, co je pro člověka důležité. V závislosti na změnách lidských hodnot a vnímání se stávají i tradiční motivy kýčem. Jako příklady můžeme uvést třeba vánoční trhy, obraz *Mony Lisy* od Leonarda da Vinciho nebo televizní seriály. Právě v médiích, jako jsou noviny a televize, se podle něj otázka pravdy sdělení velmi zpochybňuje. Podle Vlčka nezná kýč hranice ani bariéry.²³

Americký výtvarný kritik a teoretik umění *Clement Greenberg*²⁴ dokonce rozděluje lidskou společnost na dvě rozdílné kultury, a to na vyznavače kultury vysokého umění a nízkého umění. Vysoké umění, v posledním století často označováno také jako avantgarda, je výsadou hlavně bohatě smýšlejících lidí. Na opačné straně než avantgarda stojí kýč. Náleží do takzvaného nízkého umění, kam patří také komerční umění a je dostupnější všem lidem včetně těch chudších a nemajetných, čímž se stává rozšířenější a populárnější v celé společnosti. Kýč je produktem průmyslové společnosti a díky němu se ve společnosti rozšířila, takzvaná všeobecná gramotnost. S rozvojem čtení a psaní již nešlo o okrajovou dovednost a nesloužilo to k rozpoznávání kulturních sklonů jedince. Proto vznikla náhražková kultura (kýč), která byla určena pro ty, kteří neměli cit pro hodnoty kultury skutečné, ale i tak byli hladoví po zábavě a jistém druhu kultury. Kýč poskytuje zástupné zážitky a falešné pocity. Podmínkou pro správné fungování kýče je blízká dostupnost plně rozvinuté kulturní tradice, jejíž objevy a výtvarky používá pro své vlastní

---

²² Prof. PhDr. Tomáš Vlček, CSc., (*1941) je český historik, teoretik umění a fotograf, v minulosti působil jako ředitel Sbírký moderního a současného umění Národní galerie v Praze.

²³ FARNÁ, Kateřina. Tomáš Vlček: Kýč je nemoc nezodpovědného snění. *Novinky.cz*. [online]. 19. 1. 2007, 15:24 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/107066-tomas-vlcek-kyc-je-nemoc-nezodpovedneho-sneni.html>

²⁴ Clement Greenberg (1909-1994) byl americký teoretik a kritik umění. Žil v New Yorku, prosazoval abstraktní expresionismus a svými názory ovlivnil osudy jednotlivých umělců a hnutí.

účely. Kýč nezůstal jen ve městech, ve kterých vznikl, ale zaplavil i vesnice a zničil jejich původní lidovou kulturu.²⁵

Rakouský spisovatel *Hermann Broch*²⁶ mluví o kýči, jako o životním postoji, který by nemohl existovat, pokud by nebyli umělečtí řemeslníci, kteří ho chtějí vyrábět, konzumenti, kteří jsou ochotni si ho koupit, a neměl by své příznivce, kterým se líbí.²⁷ Podle něj, jsou pouze díla znamenitá a na druhé straně podřadná, žádná obyčejná díla se středními hodnotami nevznikají. Kýč není cosi jako „špatné umění“. Tvoří vlastní uzavřený systém a existuje zároveň s uměním. Zatímco umělci kladou na první místo heslo „pracuj dobře“, kýč přikazuje svým stoupencům estetické heslo „pracuj hezky“. Podle Brocha je kýč zlo v hodnotovém systému umění.²⁸

Za velkého vyznavače kýče byl považován také *Adolf Hitler*²⁹, který žil krvavým kýčem a miloval kýč cukrátkový, obojí považoval za „krásné“, a také římský císař *Nero*³⁰, který byl i umělecky nadanější než Hitler. Tento moderní kýč stále pokračuje ve svém vývoji, především ve filmu, kde je prosycen krví a náhražkovými sladidly za doprovodu chrlení imitační hudby z rozhlasu.³¹

Úvahy všech citovaných teoretiků bychom mohli shrnout do následujícího zobecnění. Všichni se shodují na tom, že kýč je něco méněcenného, nekvalitního, často jsou to díla ničící umění, ale přitom to neustále přitahuje všechny lidi, po celé generace od 19. století až po současnost, mnohokrát i více než nějaké drahé a kvalitní umění. Lidé kýč kupují a tyto výrobky pro ně musejí být vždy na oko lahodící a vyvolávající v zákazníkovi pocity a emoce.

---

²⁵ GREENBERG, Clement: Avantgarda a kýč. In: *Labyrinth Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000, s. 68-71

²⁶ Hermann Broch (1886-1951) byl rakouský spisovatel a esejista, představitel literární moderny a bojovník proti fašismu.

²⁷ GREENBERG, Clement: Avantgarda a kýč. In: *Labyrinth Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000, s. 55

²⁸ BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kýč*. Praha: Dauphin, 2009. 271 s., s. 74

²⁹ Adolf Hitler (1889-1945) byl německý nacistický politik, od roku 1933 také německý kancléř. Byl odpovědný za genocidu židů a mnoha dalších obyvatel. Roku 1939 napadením Polska vyvolal světovou válku, která trvala až do roku 1945 a v níž Německo utrpělo drtivou porážku.

³⁰ Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus (37-68) byl římský císař, který se v době vládnutí soustředil na diplomacii, obchod a kulturu. Zasloužil se o rozvoj divadla, her a uměleckých soutěží.

³¹ BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kýč*. Praha: Dauphin, 2009. 271 s., s. 76

2. Tomáš Kulka a jeho úvahy o kýči

V následující části mé práce, se budu zabírat knihou *Tomáše Kulky*³² *Umění a kýč* a jeho názory. Vyberu z nich ty nejdůležitější části k popsání a bližšímu vysvětlení kýče včetně definice, líbivosti, defektnosti a třem rozdílným kategoriím kýče, které musí vždy při kýčovitosti platit.

Tomáš Kulka se zaměřuje především na problémy současné estetiky (sémiotické teorie umění, hodnocení uměleckého díla, teorii metafor, definice umění, problémy kýče a falza) tak, jak jsou formulovány anglo-americkou myšlenkovou tradicí.

Na začátku své teorie o kýči se autor nejprve zmiňuje o problému s jeho definicí. Přímo nám říká, že každému je význam kýče jasný, ale jakmile se někdo zeptá na vysvětlení tohoto pojmu, zjistíme, že nevíme co vlastně odpovědět. Definovat kýč není lehké, jde o koncept neobyčejně komplexní a eluzivní.³³ Proto neexistuje žádná správná a univerzální definice, která by nám význam pojmu kýč vysvětlila.

Dále se budu věnovat třem základním kategoriím, kterými chce Kulka navrhnout formu kýče. Bude formulována pomocí tří nutných podmínek, které budou společně tvořit také podmínku postačující. Dále by nám také měla pomoci odpovědět na to, zda-li je kýč esteticky defektní a proč nás tak přitahuje.

---

³² Tomáš Kulka (*1948) studoval v Londýně a také v Jeruzalémě. Zabýval se moderní filosofií, estetikou a filosofií umění. Kniha *Umění a kýč* vyšla česky, anglicky i hebrejsky.

³³ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 35

a) Tématika

Jaké téma je pro kýč vhodné? Záleží na tom, nebo to může být cokoliv? Podle Tomáše Kulky na tom záleží, jelikož ne vše nám připadá kýčovitě. V kýčovitých obrazech nejčastěji figurují koťátka, štěňátka s pohledem upřeným do nekonečna, matky s děťátkem, palmové pláže při západu slunce, jeleni na pasece, líbající se dvojice na lavičce v parku, divocí hřebci cválající po louce za jasného rozbřesku, smutní klauni a mnoho dalších podobných motivů. Co však za kýč považovat nebudeme? Například tovární komín, stůl, prázdný talíř nebo abstraktní malbu.³⁴

Všechna vhodná témata mají společný silný emocionální náboj vyvolávající spontánní citovou reakci. Zobrazovaná témata jsou krásná (koně, jeleni), pěkná (západ slunce, palmové pláže), roztomilá (štěňátka, koťátka) nebo citově zabarvená (matka s dítětem, líbající se pár).³⁵ Autor by měl zdůraznit ty aspekty, které se dají snadno identifikovat. Podstatou je ujistit konzumenta v jeho předpokladech, ne mu je zpochybňovat. Důležitým aspektem je také zdobnost. Štěňátko a koťátko je lepší jako pes a kočka.³⁶ Všechny výše uvedené aspekty, lze zařadit do kategorie - univerzální kýč. Vyvolávají u konzumenta okamžitou odezvu a názor na dílo, nereflktují žádné náboženské přesvědčení, rasovou, politickou nebo názorovou orientaci. Využívají originálních motivů, jakými jsou dítě, rodina, příroda, láska.³⁷

Další kategorie kýče můžou být – demokratický, katolický, židovský, americký, nacionalistický kýč. U nich rozlišujeme určité tradiční aspekty, které se opakují spolu s těmi univerzálními. Například katolický kýč spojuje univerzální kýč s křesťanskou symbolikou (panenka Marie a Ježíšek na kříži), nacionalistický zase využívá spojení sentimentů s národními symboly a vůdci (Lenin s projevem k pracujícím lidu, Mao-Ce-Tung v čele pochodu).³⁸

---

³⁴ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 38

³⁵ Srov.: Tamtéž, s. 39

³⁶ Srov.: Tamtéž, s. 40

³⁷ Srov.: Tamtéž, s. 40

³⁸ Srov.: Tamtéž, s. 41

Vše výše uvedené nám, podle Tomáše Kulky, dává dohromady první nutnou podmínku kýče:

*Kýč zobrazuje témata, která jsou všeobecně považována za krásná,
nebo která mají silný emocionální náboj.*

b) Identifikovatelnost

Nezáleží pouze na tom, co je zobrazeno, ale také jakým způsobem je to provedeno. Téma musí být zobrazeno „zdařile“. Příjemce musí být schopen dešifrovat danou situaci a identifikovat onen emocionální námět, ke kterému má dobrý vztah. Kýč tuhle podmínku vždy splňuje a nikdy nejsme na pochybách, co zobrazuje. Musí být snadno identifikovatelný, ale čím je tato identifikovatelnost dána?³⁹

Téma musí být realizováno s určitou mírou dovednosti. Amatérské provedení, kde není jednoduché poznat, co znázorňuje, by žádoucí efekt nepřineslo. Vytvořit „kvalitní“ kýč vyžaduje značné technické dovednosti umělce. Dovednost však někdy nestačí, jsou zde i určitá pravidla, která musejí být v každém správném kýči obsažena.

Můžeme na příkladu malířského díla vyzkoušet, jestli lze vytvořit kýč v jakémkoliv uměleckém stylu. Některé stylistické formy jsou pro kýč vhodnější než jiné. Vhodné je například malovat ve stylu romantickém nebo socialisticko-realistickeém, než ve futurismu či kubismu, kde nám zobrazení připadají nepřirozená a nerealistická a často z něj ani nelze poznat, co malíř maloval. Dále by se měl vyhnout jakýmkoliv inovacím a držet se zaběhnutých konvencí a prvků, které

---

³⁹ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 42

podporují okamžitou identifikovatelnost zobrazeného tématu, neboť by mohli odvést pozornost od emocionálního náboje daného tématu.⁴⁰

Shrneme-li předchozí úvahy do jedné věty, můžeme formulovat druhou nutnou podmínku kýče:

Téma zobrazené kýčem musí být okamžitě identifikovatelné.

c) Transformace asociací

Samotné dvě podmínky nestačí k vytvoření a přesnému určení kýče, protože děl s těmito předpoklady je mnoho a nemusí to být nutně nevkusné obrazy. Umělec by měl dále usilovat o stereotypnost. Námět by měl být zobrazen tím nejstandardnějším způsobem, který odhlíží od jakýchkoli individualizujících aspektů a asociací. Obraz by měl být naprosto jasný a určující. Neměli by zde být žádné nejasnosti, dvojsmysly či skryté významy. Musí mít jen jednu interpretaci, kterou divákům vnutí. To, co v něm vidíme na první pohled, to musí být vše, co v něm vidět můžeme. Mělo by platit pravidlo, že asociace vyvolané pohledem na obraz, jsou stejné jako asociace vyvolané jmenovkou u obrazu („cválající kůň“, „západ slunce“). Ty jsou v tomto smyslu zaměnitelné.⁴¹

Nyní tyhle řádky můžeme shrnout do třetí podmínky kýče:

Kýč substantivně neobohacuje asociace spojené se zobrazeným tématem.

Podle Kulky, aby se naplnila funkce kýče, musí splňovat všechny tyto tři podmínky tématiku, snadnou identifikovatelnost, i absenci asociací. Pokud některou z nich nesplňuje, není a nemůže být kýčem.

---

⁴⁰ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 42-47

⁴¹ Srov.: Tamtéž, s. 51-52.

2.1. Přitažlivost a defektnost kýče

Z předcházejících závěrů jsme si zjistili dvě základní fakta a to, že kýč značně přitahuje masu lidí a i přes tuto přitažlivost je stále považován, hlavně umělecky vzdělanou společností, za defektní. Tyhle tvrzení vyvolávají dvě otázky:

- a) V čem spočívá přitažlivost a líbivost onoho kýče? A jaké jsou pozitivní estetické vlastnosti?
- b) V čem spočívá jeho defektnost?

a) Líbivost a přitažlivost kýče

Líbivost kýče je dána oněmi vlastnostmi, jež jsme si již řekli. Typický kýč, je zpravidla zručně vytvořen a okamžitě identifikován. Namalovat přesvědčivý kýč není snadné, je potřeba určitá míra dovednosti, zručnosti, „uměleckého nadání“ a také pravidel, jak při tvoření postupovat.⁴²

Pozitivní estetické vlastnosti, které hledáme, musí být univerzální pro každé umělecké dílo a musejí tam být vždy zastoupeny. Je třeba, aby se také staly standardními, to znamená, aby byly v hojné míře vždy v každém uměleckém výtvoru. K tomu nám naštěstí dopomůže analýza pomocí pojmů jednoty, komplexnosti a intenzity, která se používá při zjišťování estetických hodnot uměleckých děl. Toulle teorií se zabýval Monroe C. Beardsley⁴³, který ve své studii vysvětlil, že tyhle pozitivní estetické vlastnosti jsou skutečně standardní a univerzální: každé umělecké dílo má určitou míru *jednoty*, *komplexnosti* a *intenzity*. Tyhle pojmy jsou také základem umělecké kritiky.⁴⁴

---

⁴² KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 61

⁴³ Monroe Curtis Beardsley (1915-1985) byl americký filozof a nejznámější představitel estetického formalismu zabývající se uměním. Známým se stal díky svým dvěma esejím "The Intentional Fallacy" a "The Affective Fallacy".

⁴⁴ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 62

Jednota:

Co znamená říci o uměleckém díle, že je (nebo není) dobře sjednoceno? Značí to, do jaké míry, jsou prvky daného díla sladěny, skloubeny nebo zharmonizovány. Faktory, které mají dopad na míru jednotnosti: „je dobře (či špatně) koncipováno“, „má (či nemá) vnitřní logiku struktury a stylu“. Beardsley na příkladech ve vztahu k malbě uvádí hlavně, do jaké míry je kompozice vyvážená, jak jsou barvy sladěny, jak jsou zharmonizovány proporce atd. Jistě najdeme mnoho děl s nedobře zvládnutou kompozicí, či špatně sladěnými barvami, avšak nemusí se hned jednat o estetický defekt. Takové nedostatky snadno najdeme i v jiných malířských žánrech. Pro kýč ovšem, na rozdíl od jiných žánrů nejsou typické, protože obrázky slzících chlapečků a troubících jelenů, zpravidla nejsou nekoherentní nebo disharmonické. Zastánce kýče také může tvrdit, že typický kýč je jednodušší než některá díla moderního umění, z kterých mnohdy ani nelze poznat, co zobrazují.⁴⁵

Komplexnost:

Beardsleyem je chápána jako vícerozměrnost, různorodost, propracovanost a bohatost v detailu. Faktory, které mají dopad na míru komplexnosti díla: „je rozvinuto na velkých plochách“, „oplývá kontrasty“, „je rozmanité“. Skutečný kýč komplexností příliš neoplývá, je spíše simplistický a postrádá propracování, smysl pro detail a rozličnost, ovšem nebylo by správné ho na tomto základě diskvalifikovat, neboť i zde se najdou seriózní umělecká díla, jejichž míra komplexnosti je ještě nižší. I když typický

---

⁴⁵ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 63-64

kýč komplexností neoplývá, nevysvětluje tenhle fakt jeho estetickou bezcennost.⁴⁶

Intenzita:

Jelikož Beardsley nedefinuje ani jeden z pojmů, určení intenzity bude velmi problematické, nelze jej vysvětlit stejně jako jednotu nebo komplexnost. Uvádí proto následující faktory, které mají dopad na míru intenzity: „oplývá vitalitou (je anémní)“, „je krásné (je ošklivé)“, „je jemné, ironické, tragické, vznešené“ atd. Intenzivní díla mohou být tedy jak dobrá, tak i špatná, krásná i ošklivá. Tento výčet je poněkud problematický, protože krása a ošklivost jsou spíše záležitostmi *jednoty* a vztahují se k harmonické organizaci než k *intenzitě*. Na druhou stranu vitalita a síla jsou pro ni charakteristické. Vysoká intenzita sama o sobě nezaručuje vysokou estetickou hodnotu.⁴⁷

b) Defektnost kýče

Za předpokladu, že kýč defektní opravdu je, ptáme se, o jakou defektnost vlastně jde. Máme kýč považovat, pouze za jakousi odnož špatného umění, za dílo, které je prostě horší než díla jiná? Nebo tvoří svou vlastní svébytnou kategorii umění? Je kýč pokračováním špatného umění a jeho defektnost je srovnatelná s nedostatky jiných děl? Je tato defektnost kvalitativně jiná?

Všichni víme, že kýčovitě obrazy, básně, filmy, romány nebo díla jsou esteticky defektní. Co tím však míníme? Že jsou špatně zhotoveny? Není tomu tak, typický kýč je zpravidla zručně a přesně namalován, natočen nebo napsán. Souvisí

---

⁴⁶ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 64-65

⁴⁷ Srov.: Tamtéž, s. 65-66

s tím i okamžitá identifikovatelnost spojená s technickou zručností zhotovitele, kterou jsme si již vysvětlili dříve. Tudiž kýčovitý výrobek nelze diskvalifikovat jako technicky nezvládnuté dílo.

V předchozí kapitole jsme si vyjasnili logickou strukturu pojmů *jednota*, *komplexnost* a *intenzita*, díky nim nyní lépe pochopíme defektnost kýče.

Začneme tedy poslední kategorií, a to intenzitou, neboť její absence má za důsledek estetickou defektnost kýče. Abychom si uvědomili defektnost kýče ve vztahu k intenzitě, je potřeba si všimnout, kolik úprav jeho význam a účinek nezmění a zůstane stále kýčem. Vezměme si například obrázek plačícího dítěte. Lze si představit mnoho verzí a variací tohoto kýčovitého obrázku, mezi kterými nemá ani propagátor kýče jasné estetické preference, avšak musí být zachována hlavní myšlenka celého díla. Co tedy musí být respektováno? Ústředním motivem musí být malé dítě a jeho oči a slzy musí být jasné a rozpoznatelné. Styl musí být v souladu se standardními zobrazovacími konvencemi, aby bylo dílo snadno identifikovatelné. Pokud je tohle vše hlavní zachováno, potom přeměny jeho dalších prvků nemají vliv na estetický dopad. Lze například měnit konkrétní druhy barev za alternativní, nebo je také možno předělat kompozici, aniž by se změnil estetický přínos, to znamená, že dítě může sedět nebo stát, může mít jiné oblečení, je možno také dát jinou barvu pozadí nebo dokonce namísto holčičky namalovat chlapečka. Samozřejmě, pokud by bylo dílo nabarveno různými odstíny šedi, působilo by na diváka příliš ponuře, i tak je ovšem množství úprav u kýče daleko větší než u jiného uměleckého díla. Kulka také říká, že pokud má kýč nedostatky v rovině intenzity, může být tohle strádání kompenzováno dostatečnou mírou jednoty a komplexnosti.⁴⁸

Jak je to na tom kýč ve vztahu k dalším estetickým komponentům – jednotě a komplexnosti? Když kritik kritizuje nepovedené umělecké dílo, poukazuje na jeho konkrétní estetické nedostatky. S konkrétní estetikou kýče, která by se vztahovala

---

⁴⁸ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 92-93

k jeho specifickým nedostatkům, se nesetkáváme. Nikdo neříká ani, jak kýč zlepšit. V tomto směru je diskvalifikován a jedná se o jakýsi omyl, něco, co se nedá spravit.⁴⁹

---

⁴⁹ Srov.: KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s., s. 94-96

3. Analýza funkce kýče v komediálně zaměřených filmech Zdeňka Trošky

V hlavní části práce se zaměřím na analýzu snímků, ve které se chci zaměřit na filmový děj a charakteristiku hlavních postav. Jedná se o snímky z jeho rané éry, kterými jsou filmy z trilogie *Slunce, seno, jahody*⁵⁰, *Slunce, seno a pár facek*⁵¹ a *Slunce, seno, erotika*⁵², dále jeho další neméně úspěšná trilogie vzniklá na počátku druhého tisíciletí s názvy *Kameňák*⁵³, *Kameňák 2*⁵⁴ a *Kameňák 3*⁵⁵, existuje i pokračování s názvem *Kameňák 4*⁵⁶, které ovšem nenatočil Zdeněk Troška, ale Ján Novák. Budu se zabývat také postavami v jednom z jeho nejnovějších filmů, a tím jsou *Babovřesky*⁵⁷ (celý název zní *Babovřesky aneb z dopisu venkovské drbny*), ke kterému je natočen i druhý díl⁵⁸ a posléze se bude natáčet také třetí⁵⁹. Tyto dva snímky ovšem v mé práci zmiňovat nebudu, jelikož byly uvedeny do kin pouze před několika týdny, respektive ještě nebyly natočeny.

Zdeněk Troška v průběhu své kariéry natočil, kromě těchto uvedených komedií, také několik dalších filmů, pohádek nebo dokumentů, které se staly více či méně úspěšnými, avšak ani s těmito dalšími filmy nebudu v mé práci pracovat, protože se nejedná o komedie nebo nejsou dostatečně známé pro širokou veřejnost.

Výše uvedené filmy se v počtu diváků, kteří je navštívili v kinech, dostaly vždy, mezi nejlepších deset nejnavštěvovanějších filmů celkově, a také mezi čtyři

---

⁵⁰ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983.

⁵¹ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989.

⁵² *Slunce, seno, erotika* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSFR, 1991.

⁵³ *Kameňák* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2003.

⁵⁴ *Kameňák 2* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2004.

⁵⁵ *Kameňák 3* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2005.

⁵⁶ *Kameňák 4* [film]. Režie Ján NOVÁK. ČR, 2013.

⁵⁷ *Babovřesky aneb z dopisu venkovské drbny* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2013.

⁵⁸ *Babovřesky 2* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2014.

⁵⁹ *Babovřesky 3* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, pravděpodobně 2015.

české filmy v počtu, s co nejvíce diváky, v daném roce uvedení. Více v následující tabulce, kterou jsem sestavil podle dat *Unie filmových distributorů*⁶⁰ a knihy *77 českých filmových komiků*⁶¹.

Název filmu	Rok uvedení	Počet diváků	Umístění snímku v daném roce – celkem	Umístění snímku v daném roce – mezi českými filmy
Slunce, seno, jahody*	1983	3 352 000	**	1
Slunce, seno a pár facek*	1989	4 058 000	**	1
Slunce, seno, erotika*	1991	968 000	**	4
Kameňák	2003	417 669	6	3
Kameňák 2	2004	400 848	8	4
Kameňák 3	2005	201 471	10	4
Babovřesky	2013	652 458	1	1

* Údaje jsou převzaty z knihy *77 českých filmových komiků*

** Údaje nejsou k dispozici

Tabulka č. 1: Počet diváků na uvedených filmech Zdeňka Trošky v kině
Zdroj: Unie filmových distributorů: TOP 50 - roční výsledky, 77 českých filmových komiků

Dohromady přišlo na Troškovy komedie do kin okolo *10 409 066 diváků*. Musíme však brát v potaz, že v 80. letech nebyla vysoká návštěvnost kin, asi kolem 3 miliónů diváků na jeden film, neobvyklá. Období 90. let, kdy se rapidně snížil počet

⁶⁰ TOP 50 – roční výsledky. *Unie filmových distributorů*. [online]. © 2010 [cit. 2014-03-05].

Dostupné z: <http://www.ufd.cz/prehledy-statistiky/top-50-rocni-vysledky>

⁶¹ HALADA, Andrej. *77 českých filmových komiků*. 1. vyd. Praha: Brána, 1999. 339 s., s. 325-326

kin a v masivním rozsahu se objevila zahraniční konkurence, je nesrovnatelné s érou státem řízené a podporované kinematografie před rokem 1989.

3.1. Kritická reflexe Troškových filmů

Kritika Troškovy filmy sleduje již od počátku kariéry až s nenávisť a odporem. O sérii *Slunce, seno...* se tvrdilo, že Troška v těchto filmech urazil vše, co se urazit dalo. Jak sám říká v jednom dokumentu o filmu *Slunce, seno, jahody*: „*Jeden soudruh mi řekl, že jsem urazil socialistický dnešek, socialistickou přítomnost a budoucnost, socialistického důchodce, socialistického zemědělce a socialistického faráře. Udělal jsem si také srandu z babiček a dělám z nich navíc ještě čarodějnice.*“⁶² Kvůli posudkům a neschválení několika scén musel vystříhat na deset minut záznamu a zkrátit tak celý film. Nesměla být ani oficiální premiéra a snímek neměl také žádnou veřejnou propagaci. U druhého dílu, po pěti letech, se to už změnilo a nevystříhali mu z něj ani minutu.⁶³ O těchto filmech je jen velmi málo informací ohledně dobové kritiky a jejich označení filmu jako kýče.

O sérii *Kameňák* kritika psala, že je jiný hlavně proto, že to vlastně není film. Člení se do kapitol podle dní v týdnu a nemá začátek, prostředek ani konec. Obsahem, složeným z televizních anekdot a herectvím, přepjatým až šaškujícím, se blíží spíše televizní estrádě. Na druhé straně se mu povedl i jeden kousek, kterým rozdělil kritiky v Česku. Podle několika z nich, totiž Troška, pojmenoval nejubožejší figurky Kameňáku, čímž „ranil“ ty, které vynechal, a ti chtěli být pojmenováni v díle druhém.⁶⁴ V další kritice se můžeme dočíst, že jednotlivé filmy jsou od předchozích téměř k nerozeznání. Kdyby se oba filmy promítaly za sebou, jen stěží by se dalo

---

⁶² Dokument o filmu *Slunce, seno, jahody*. *YouTube*. [online]. 2. 5. 2013 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CUU7WMIJ8ls>. Kanál uživatele Zdeněk Troška.

⁶³ *Slunce, seno, vesnice* (2008). *YouTube*. [online]. 3. 01. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Q8mdWEOxG4>. Kanál uživatele Jirka Panek.

⁶⁴ SPÁČILOVÁ, Mirka, MF DNES. Kameňák uvádí do kin Zlatou mříž. *iDNES.cz*. [online]. 22. 1. 2003 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/show_aktual.aspx?r=show_aktual&c=A030121_194033_filmvideo_ef

poznat, kde jedno pásmo vtipů končí a druhé začíná. Liší se pouze ve scénách, kde se jedná o "erotiku" - od lechtivosti se posunuli směrem k nechutnosti.⁶⁵ Češi se dnes rádi smějí kýčovitým vulgárností. Smích u nich jistě vyvolává skutečnost, že původně jde o "odvážné" porušování tabu, které je ovšem v dnešní době tak běžné, že se stalo normou. Není nad urážení stárnoucích žen, používání sprostých slov v každodenních rozhovorech a denních návštěvách nevěstince.⁶⁶ Hlavním problémem série Kameňáků je to, že anekdota je žánr vypravěčský, nikoli filmový. Jednotlivé díly dostaly od kritiků vždy jednu hvězdičku z maximálně pěti možných, ale ani zde je kritika přímo neoznačuje za kýče, i když je jejich hodnocení velice blízko.

Troškův poslední film byl přijat asi nejrozporuplněji ze všech jeho dosavadních komedií, a veškeré kritiky jej označily jako nejhorší film loňského roku. Mirka Spáčilová se vyjádřila, že *Babovřesky* natočili vzdělaní lidé s vytříbeným vkusem, kteří využili díry na trhu. Pouze inteligentní lidé dovedou bavit dav, aby na něm vydělali. Použijí socialistický slogan *Po práci legraci*, přidají pár od reality vzdálených, pohodlných - takzvaně jedním uchem tam a druhým ven – věcí, přestylizují se do lidové role typu: Jsem jeden z Vás, mám rád řízek, dechovku a dovolenou na Lipně. Jak prosté!⁶⁷ Reakce od dalšího uznávaného kritika Jana Rejžka byla ještě o něco méně mírná: „*Babovřesky jsou tragickým odrazem postupující všeobecné vulgarizace části společnosti, které unikají jakékoli jiné hodnoty než pivo, tlačenka, Blesk...*“ Vyjadřuje se také o divácích, pro které je samotný film určen: „*Jsou to zjevně všechno vyznavači a představitelé těch nejhorších vlastností národa, zapařeného čecháčkovství (...), závisti, nenávisti k církvi a intelektuálům a fekální sprostoty, která by se ráda považovala za lidový humor.*“⁶⁸ Novinář Jan Gregor tento film také detailně rozebírá a poukazuje zejména na jeho esteticky kýčovité ztvárnění: „*Nebe by nemohlo být modřejší, fasády domů v renesančním stylu nablýskanější. Ale pod tímto potěmkinovským nátěrem se skrývá krutá realita a režisér ji divákům nabízí*

---

⁶⁵ ŠTASTNÁ, Barbora. Kameňák 2. *PREMIERE: web, který miluje film*. [online]. leden 2003 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: http://premiere.maxim.cz/film/294/kamenak_2.html

⁶⁶ <http://www.blisty.cz/art/33304.html>

⁶⁷ SPÁČILOVÁ, Mirka. Proč nás baví (a štve) Babovřesky. *Víkend DNES*. 2. - 3. 3. 2013, s. 6.

⁶⁸ HRON, Lukáš. Slunce, seno a pár babek. *Víkend DNES*. 1. - 2. 3. 2014, s. 13.

bez jakýchkoli příkras. “⁶⁹ Autor těmi příkrasy myslí zejména ztrátu duchovní autority církve. Tu ilustruje na postavě nového mladého faráře Petra, potetovaného agresivního mladíka s mizivým vlivem na vymírající farní komunitu a také na neskutečně velkém množství použitého *product placementu*⁷⁰ (Medovník, Rádio Impuls, noviny Metro), od kterého se však sám Zdeněk Troška distancuje. Kritika o tomhle filmu neřekla, že je kýč, spíše volila ještě hanlivější a vulgárnější označení *sprostonárodní, dno české kinematografie, pitomost* či další expresivní výrazy.⁷¹

3.2. Identifikace kýče podle vymezení Tomáše Kulky

Analýza Troškových filmů bude odvozena z teorie Tomáše Kulky *Umění a kýč*. Jak jsme si již řekli, Tomáš Kulka určil tři znaky kýče, které když platí, tak nám snadno odhalí, zda se jedná o kýč nebo ne. Pojďme si je nyní trochu blíže osvětlit a specifikovat pro použití ve filmové komedii.

a) Tématika

Kulka říká, že kýč zobrazuje témata, která jsou všeobecně považována za krásná, nebo která mají silný emocionální náboj. Pokud má tohle pravidlo platit, tak nám snímek musí útočit na city a mít nějaký silný emoční výjev. Ve filmu, kde je kýč, by zejména mělo jít vždy o lásku a přátelství, o určitou citlivost a citovost, musí být prokládán dostatečným, často až přehnaným humorem. Záleží také na obraze,

---

⁶⁹ GREGOR, Jan. Recenze filmu Babovřesky od Zdeňka Trošky. Aktuálně.cz. [online]. 20. 2. 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-babovresky-jsou-krute-i-nablyskane-peklo/r~i:article:771777/>

⁷⁰ Jedná se o umístování výrobků, názvů, log apod. existujících značek do uměleckých děl, jako jsou například filmy, seriály, videohry, zábavní pořady.

⁷¹ SPÁČILOVÁ, Mirka. Proč nás baví (a štvou) Babovřesky. *Víkend DNES*. 2. - 3. 3. 2013, s. 6.

způsobu natáčení, roční době, ve které se děj odehrává a určitý důraz je kladen i na jednoznačnost a obsah dialogu mezi herci.

b) Identifikovatelnost

Zde platí, že zobrazované téma a děj musí být vždy snadno identifikovatelné a jednoznačně říci, co zobrazuje, co se v obraze právě děje. Divák by neměl přemýšlet, co se stalo v předchozím záběru a co má s čím společné. Děj by měl být jednoduchý až primitivní, často i předvídatelný. Obvykle bývá jen jeden hlavní a od něj se vše odvíjí.

c) Transformace

Musí být jasné, co je zobrazeno. Divák by neměl v ději hledat žádné skryté dvojsmysly, či skryté významy. To, co vidíme ve filmu a napadne ho k tomu jako první, to je vše, co vidět má, žádný jiný význam v tom není. Často je to dost subjektivní názor recipienta, protože má s danou zobrazenou situací jinou zkušenost, ale někdo jiný může mít naprosto odlišný názor a nemusí si spojovat děj s ničím konkrétním. Režisér by se měl také držet zaběhnutých konvencí a vyhnout se čemukoliv novému a inovativnímu, co by mohlo zbytečně odvádět pozornost od děje.

3.3. Analýza komedií Zdeňka Trošky

V následující kapitole se již budu věnovat samotné analýze filmů podle klíče, který jsme si vytvořili v předchozí kapitole. Pro potřeby rozboru nejprve vždy stručně představím děj daného filmu, a také jeho nejdůležitější pasáže, a poté začnu určovat, jestli na daný film platí kritéria klíče tak, jak je určil Tomáš Kulka. V závěru vyhodnotím, zda jsou všechny uvedené Troškovy filmy klíčem nebo ne. To znamená, jestli splňují všechny tři Kulkovy podmínky klíče. Začnu chronologicky od nejstarších komedií, k těm nejnovějším.

1) Slunce, seno, jahody / a pár facek / erotika

V letech 1983 – 1991 natočil Zdeněk Troška podle scénáře Petra Markova trilogii *Slunce, seno ...*. Chtěl se těmito filmy přiblížit tehdejšími italským komediím, jako například *Cukr, med a feferonka*⁷², které by se tak nemusely do Československa dovážet a draze za ně platit. Filmy jsou zasazeny do současnosti a odehrávají se ve vesnici Hoštice, pouze ve třetím díle sledujeme cestování hlavních aktérů do tehdejší Jugoslávie a tamního JZD. Hlavní důraz děje je kladen na život rodiny Škopků a na utváření vesnických vztahů.

A: *SLUNCE, SENO, JAHODY*

První díl z trilogie začíná příjezdem studenta vysoké zemědělské školy Šimona Pláničky. Ten přijíždí do jihočeské vsi Hoštice na brigádu do místního JZD a současně se chce pokusit vyzkoušet v praxi svůj experiment na téma "dojivost krav v závislosti na kultuře prostředí." Vedení JZD však nechce o žádném pochybném pokusu ani slyšet. Všechno se však změní v okamžiku, kdy mladík zkusí štěstí u faráře Otíka, u nějž experiment vyjde a farářova kráva začne dávat až zázračné množství mléka. Po vesnici se také rozkřikne, že je Šimon synem předsedy krajské

---

⁷² *Cukr, med a feferonka* [film]. Režie Sergio MARTINO. ITÁLIE, 1980.

zemědělské správy, protože ten se také jmenuje Plánička. Do děje vstupuje Blažena, dcera paní Škopkové, u níž je Šimon ubytován. Ta dostane za úkol vypátrat, jak se věci mají. Všechno však komplikuje žárlivost Blaženina kluka Vency, který si myslí, že Blažena čeká dítě se Šimonem a ne s ním.

a) Tématika

Zdeněk Troška nabízí komedii, kde má hlavní slovo láska a sousedská nevráživost, kterou doprovází časté neshody mezi obyvateli. O tyto spory jde v jeho snímku v první řadě a děj celého filmu se točí právě kolem nich. V hlavní roli divák sleduje zamilovanou dvojici Vencu a Blaženu, kteří spolu čekají dítě, a zároveň s nimi se do situace připlete mnoho dalších postav z vesnice, kteří svým často až groteskním jednáním vytvářejí příliš komických situací. Scéna, kdy se sestry dívají na ukázky z pornofilmu nebo z filmu umučení sv. Šebestiána, je také jasným úkazem kýče. Obě tyto scény byly dokonce uměle natočeny právě Zdeňkem Troškou speciálně pro film.

Příklad kýčovitosti: Konkrétně si ho můžeme ukázat ve scéně v polovině filmu, kdy se stará babička Škopková rozjede s postelí z dvorku směrem na náves, po chvíli se zastaví, ale s pomocí radujících se dětí je opět roztlačena.⁷³ Dochází zde ke kontrastu stáří a dětství, respektive senilnost a nevyzrálost, tomuhle a podobným vtipům se může smát pouze člověk emočně slabý, jenž si upevňuje sebevědomí.

b) Identifikovatelnost

Díky příjezdu syna předsedy krajské zemědělské správy do Hoštic se celá vesnice otočí vzhůru nohama a dochází k nejrůznějším sporům mezi obyvatelstvem. Děj je velice jednoduchý. Všechny charaktery postav jsou zde primitivní, bez větší propracovanosti nebo minulosti, která by diváka

---

⁷³ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983. [00:40:40 – 00:41:15]

během děje zajímala. Děj se odehrává v létě, v jihočeské vesnici, za bezproblémového slunečného počasí, což jsou další znaky, že je film až příliš vyumělkovaný a kýčovitý.

Příklad kýčovitosti: Škopková sedí na židli v kuchyni a dívá se na romantický film, u kterého se najednou rozbřečí a vedle ní leží Škopek na gauči a chrápe.⁷⁴ Jednoznačná nevyrovnanost emocí a kontrast jejich pocitů a nálad. Jeden je dojat, druhý do toho chrápe.

c) Transformace asociací

Neřeší se zde žádné vážné téma – zdraví, peníze, práce, které by divákovi přinášelo starosti, a musel by přemýšlet, jak je vyřešit. Příběh plyne a on jej akceptuje tak, jak ho vidí, bez dalších vedlejších asociací. Mezi samotnými představiteli rolí je spousta amatérů, neherců a místních vesnických obyvatel, zejména z řad starších lidí, kteří se za kameru postavili poprvé v životě.

Příklad kýčovitosti: Najdeme ho ve scéně, kdy chce jet Škopková autem do města. Když ho ale uvidí, auto je samý kuřinec a ona jej začne uklízet a čistit.⁷⁵ Neptáme se, jak se tam ty kuřince dostaly, protože víme, že po dvorku běhá několik slepic, které ho celý, včetně auta, pokálely.

B: SLUNCE, SENO A PÁR FACEK

Jedná se o pokračování, které nepřímo navazuje na předchozí díl. Těhotná Blažena a Miluna se nemají příliš v lásce. Venca Konopník si chce vzít těhotnou Blaženu, ale její sokyně Miluna to chce překazít, a proto rozšiřuje fámy o nevěrníkovi Vencovy. Vzniká tak skandál a rozpoutá se hotová bitva mezi rodinami Škopkových a jejich sousedy Konopníkových. Matka Blaženy, Marie Škopková, pro ni shání nové

---

⁷⁴ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983. [00:16:25 – 00:17:05]

⁷⁵ Tamtéž. [01:02:20 – 01:02:40]

ženichy, ale při Blaženě stojí řídící Václavka Hubičková a Josef, kteří pro ni a Vencu uspořádají svatbu.

a) Tématika

Neshody mezi obyvateli pokračují také v díle druhém. Láska dvojice z předchozího dílu stále trvá, a po překonání vtipných, často až přehnaných a nečekaných zvrátů se koná svatba, která jejich lásku ztvdí. Příklad kýčovitosti: Hned na úvod zde sledujeme scénu, kde režisér kýčovitým způsobem předkládá divákovi scénu vzájemného setkání Blaženy a Miluny. Tohle shledání, je, z pohledu obou z nich, natočeno jako válečný souboj (s použitím granátu, zbraní a vojenského oblečení obou protagonistek)⁷⁶, a i když se vlastně jedná o nejakčnejší scénu z celé série, tak je to podáno s humorem a kýčem Troškovi vlastním.

b) Identifikovatelnost

Jako hlavní dějovou linii režisér divákovi předkládá svatbu Blaženy, ale díky záškodnictví sokyně Miluny z ní sejde, a její matka jí hledá nového nápadníka. Mezitím se dějí příhody rodiny Škopkových, o „zápasení“ s věčně odmlouvačnou babičkou, která leží na dvorku. Jednotlivé záběry na sebe, bez větších problémů, navazují a divák nemá pocit, že by se v ději ztrácel nebo nad ním složitě přemýšlel. I v tomto díle nejsou postavy vykresleny do přílišného detailu, ale pouze jednoduše a bez evidentně prožité minulosti. Divákovi se tak může zdát, že žijí jen ve své vesnici a nikdy z ní neodjely nikam dál. To, ale není pro příběh podstatné a může se naopak snadno mezi postavami orientovat a rozeznat je.

Příklad kýčovitosti: Scéna, ve které Josef spolu s Vencou instalují dráty kolem nové ohrady na louce a v jednom momentu, když se chce Venca Josefa zbavit, kvůli příchodu Blaženy, do nich pustí elektřinu a Josef

---

⁷⁶ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989. [00:04:50 – 00:05:28]

s jekotem utíká pryč.⁷⁷ Pro větší nadsázku a kýčovitost scény jsou do obrazu přidány efekty blesků a jiskření.

c) Transformace asociací

Film v nás divákovi vedlejší asociace nevyvolá. Nic převratného se zde nedoví. Děj ani ničím nepřekvapí, a ani nebude nikoho zavádět mimo hlavní příběh, kterým je, od úvodního záběru až do konce, již zmíněná svatba Blaženy. Postavy žijí každodenním stereotypním životem a žádná dramatická změna je nečeká, proto se ani divák nemusí bát, že by ho v ději něco překvapilo. Místní sestry z fary se pletou do záležitostí, které se jich netýkají, a manžel Škopkové je od ní neustále peskován za každou drobnost.

Příklad kýčovitosti: Učitelka Václavka vždy, jako každé slunečné ráno, vyzpěvuje ústřední píseň z okna svého domu.⁷⁸ Nepřekvapí nás to, protože se to ve filmu děje opakovaně a je také zdůvodněno proč zpívá. Zpívá vždy po ránu, když má být krásné počasí.

C: *SLUNCE, SENO, EROTIKA*

Poslední díl z trilogie letních komedií se odehrává nejen v jihočeské vesnici Hoštice, ale také v přímořském městě v Itálii, kam se hlavní hrdinové vypraví na pozvání družebního italského zemědělského družstva, jehož zaměstnanci se na oplátku chystají do Hoštic. Zatímco v první části filmu se divák může bavit neochotou přizpůsobit se místním italským poměrům či nezdařenému únosu naplánovaným zhrzenou Milenou a Evíkem, ve druhé části se obyvatelé Hoštic snaží zvelebit svou vesnici, vytvořením vlastní nudapláže. Vše se nečekaně zvrtno, když italská delegace dorazí dříve, než bylo v plánu. Zanedbané hospodářství družstva se jim ale zalíbí natolik, že jej chtějí uchovat jako skanzen.

---

⁷⁷ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989. [00:11:50 – 00:13:25]

⁷⁸ Tamtéž. [01:00:20 – 01:00:35]

a) Tématika

Ve třetí části se už tolik nezaměřuje na ústřední dvojici z předchozích dílů, ale diváka zavede do letní prosluněné Itálie. Idylické počasí, které zde panuje, poukazuje také na jasné projevy kýče. Do hlavní role se zde dostává Miluna, která se zamiluje do italského mládence a stráví s ním prázdniny. Jejich láska trvá i při jeho návštěvě v Hoštickém JZD.

Příklad kýčovitosti: I zde nám Troška předkládá kýč, a to v situaci, kdy je několik hoštických obyvatel pozváno na večeři do místní restaurace. Všichni zasednou k obrovskému stolu se spoustou jídla, které nikdo z nich nikdy neviděl, natož, aby jej někdy ochutnal, a začíná se zde projevovat jejich pravá buranskost a vesnická tvář. Zkoumají, jestli jsou chobotnice dosud živé nebo už mrtvé, pronášejí věty za hranicí vkusu a slušného chování, jakým je například spojení: „*Velebnosti, jdu blejt.*“⁷⁹

b) Identifikovatelnost

Jedná se o komedii, ve které pozorovatel ví, kdy a čemu se smát a není důležité, co se stalo v předchozím ději, protože vše mu snadno dojde. Film nemá žádný hlubší podtext. Mezi samotnými představiteli rolí je spousta amatérů, neherců a místních vesnických obyvatel. Děj je zde pouze jeden, nevznikají žádné vedlejší pasáže, nad kterými by divák musel dlouze přemýšlet. Třetí díl je o vzájemné návštěvě italského a českého JZD. Scén tohoto druhu je zde několik a vesničtí obyvatelé zažijí za krátkou dobu, možná až příliš, groteskních situací, které se na běžné vesnici nestávají.

Příklad kýčovitosti: Ve scéně, kdy Škopkovi kupují u německého prodejce počítač. Chtějí platit zlatem a lámanou češtinou a němčinou se s ním domlouvají a nakonec se jim to i podaří a pod jejich nátlakem jim prodavač počítač prodá.⁸⁰ I když neumí německý jazyk, tak se nakonec domluví a podaří se jim to, čeho chtějí dosáhnout.

---

⁷⁹ *Slunce, seno, erotika* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSFR, 1991. [00:07:30 – 00:09:50]

⁸⁰ Tamtéž. [01:06:54 – 01:09:09]

c) Transformace asociací

Divák se dokáže ztotožnit s postavou a vidí děj pouze tak, jak mu ho předkládá režisér. Je to série snímků ze života vesničanů a každý, kdo tyto filmy shlédne, se v nich může sám najít. Jediný rozdíl oproti předešlým dílům je, že zde půlka lidí běhá nahá.

Příklad kýčovitosti: Ve scéně kdy se koná u mlýna přehlídka velmi spoře oděných či dokonce nahých žen a několik desítek mužů, kteří je sledují, jim aplauduje. Vyvolává to pocit, jakoby nikdy nahou ženu neviděli, je to pro ně něco zvláštního, co s radostí vítají.⁸¹

ZÁVĚR:

Ke stereotypům odkazují názvy jednotlivých dílů, série *Slunce, seno...*, které mají stejné jádro a poukazují na to, že filmy jsou si velmi podobné. Troška měl vůli, přiblížit postavy, které vystupují ve filmu, českému divákovi až přímo domů a chtěl, aby se v nich sami našli, a aby se s příběhem i lidmi mohli ztotožnit. Všechny tři díly jsou stejně kýčovitě s nerozvinutým charakterem. Stále se odehrávají jen v jedné jihočeské vesnici a stále se vše točí okolo problémů hoštických obyvatel, konkrétně kolem rodiny Škopkových, které řeší celá obec. Poslední film vznikl po roce 1989, konkrétně roku 1991, a Troška si v něm mohl dovolit použít explicitní erotické odkazy, kterých se v tomhle filmu objevilo velké množství. To by mu, před zmíněným rokem 1989, kvůli velké cenzuře, neprošlo. Ostatně oba předchozí díly kontrolou prošly a musely z nich být určité pasáže vystříhány. Vzhledem ke splněným kritériím od Tomáše Kulky, můžeme říci, že se jednoznačně jedná o kýč. Zdeněk Troška ve svých kýčích používá k vyjádření dramatického rozporu krásné, mladé a neopotřebované hrdiny v kontrastu se starými nemocnými, slabými postavami. Z těchto rozporů vyplívají humorné scénky. Ty jsou ovšem humorné a vtipné pouze pro lidi emočně nevyzrálé, ostatním připadají trapné. Normální člověk musí pochopit, že stárí, nemoc, duševní

---

⁸¹ *Slunce, seno, erotika* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSFR, 1991. [01:27:45 - 01:28:45]

nedostatečnost není důvodem k výsměchu, člověk emočně nevyzrálý si výsměchem vůči nim upevňuje sebevědomí.

2) Kameňák 1 / 2 / 3⁸²

Další trilogii natočil Zdeněk Troška mezi léty 2003 až 2005 a dal jim příznačné jméno *Kameňák*⁸³. Tyto filmy byly inspirovány řadou českých vtipů a českým lidovým humorem. Recenze však s tímto tvrzením o českém lidovém humoru příliš nesouhlasily: „*Kameňák je jiný hlavně proto, že to vlastně není film. Svou stavbou bez začátku, prostředku a konce, i členěním do kapitol podle dní v týdnu, připomíná nekonečný televizní sitcom.*“⁸⁴

Na tyto kritiky, které provázely film už během jeho natáčení, Zdeněk Troška odpovídal: „*Rád bych zdůraznil, že Kameňák má divákovi přinést sto minut dobré zábavy a pohody. Nic víc od něj neočekávejte. Kdo by hledal nějaká poselství budoucím generacím, nebo něco podobného, bude zklamán.*“⁸⁵

Příběh filmu se celý odehrává v jednom týdnu a je vždy rozdělen na dny. Diváka přivádí do poklidného jihočeského městečka Kameňákov, kde žije celá řada typicky českých postav a rodin. V hlavní roli se představuje rodina Novákových, kde je hlavou rodiny kapitán městské policie Pepa, dále s ním bydlí jeho žena Vilma, která pracuje jako učitelka na místní škole a spolu mají dvě děti Julii a Pepička. Hlavní děj prvního dílu pojednává o šlechtickém páru z Anglie, který začne na svém zámku hledat poklad. Taková zpráva postaví na nohy celý Kameňákov a třem místním mafiánům doslova nedá spát. Z pokladu se nakonec vyklube nevyčerpatelný

---

⁸² Všechny tři díly spojím do jednoho hodnocení, protože jsou ve své podstatě stejné a mnoho odlišného se v nich neodehrává.

⁸³ kameňák - vtip, který svou pointou dovede hodně rozesmát

⁸⁴ SPÁČILOVÁ, Mirka, MF DNES. Kameňák uvádí do kin Zlatou mříž. *iDNES.cz*. [online]. 22. 1. 2003 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z:

http://kultura.idnes.cz/show_aktual.aspx?r=show_aktual&c=A030121_194033_filmvideo_ef

⁸⁵ iDnes.cz. Kameňák: lidová komedie, která chce bavit. *iDNES.cz*. [online]. 2. 1. 2003 [cit. 2014-10-16]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/kamenak-lidova-komedie-ktera-chce-bavit-dy7-filmvideo.aspx?c=A030102_155235_filmvideo_jin

modrý pramen, dodávající mužům sexuální touhu, který se objevuje v celém druhém díle. Třetí díl nabízí souboj Kohna a jeho tchyně, kteří proti sobě postaví dvě fotbalová družstva, a ty se spolu utkají v zápase.

a) Tématika

Od ostatních komedií se liší tím, že obsahují velké množství kratších a jednodušších záběrů, které tvoří podstatu snímků. Režisér zde děj staví na vtipech, kterými jsou protkány jednotlivé filmy od začátku až do konce. Ty na sebe často ani nenavazují, nesouvisejí spolu, a jsou poskládány spíše náhodně za sebou. Těmito skeči, kterými byly snímky inspirovány a z velké části také tvořeny, útočí na divákovy emoce. O příběhu zde nemůže být řeč, ale rozhodně jde hovořit o jakémsi pevném ústředním bodu vyprávění v jednotlivých snímcích. Filmy se odehrávají v létě a je v nich vše přeuemělkované, což nám dokazuje další kýč. Plynou vždy chronologicky v sedmi za sebou jdoucích dnech jednoho týdne a navazují na předchozí části. Dialogy jsou primitivní a z velké části tvořeny všemožnými vtipy a gagy.

Příklad kýčovitosti: „*Šla a šla, až přišla do jinýho stavu.*“⁸⁶ Kameňák se v divákovi snaží vyvolat smích a jednoznačně se mu to vtipnými a kýčovitými scénkami, spojenými s vtipy o blondýnách, policistech, důchodcích, lékařích či učitelkách daří. Zní to poněkud strojeně a Troška se tímto jednoduchým způsobem snaží zapůsobit na diváka.

b) Identifikovatelnost

Divák se v hlavním ději ztratit nemůže, protože zde prakticky žádný není. Je jím pouze hledání modrého erektivního pramene, které trvá po první díl. Ve druhém díle už ho sice protagonisté najdou, ale zneužije ho stará Kropáčková. A třetí díl se točí okolo Romů a fotbalovém utkání. Zdeněk Troška diváka, po sto minut, zásobuje vtipy, které často překračují hranici

---

⁸⁶ *Kameňák* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2003. [00:33:41 – 00:33:43]

únosnosti a trapnosti. V prvním dílu ho také seznámí se všemi osobami, které se objeví i v dalších, navazujících dílech. Jen ve třetím díle přibude romská rodina, ale zmizí jeptišky, vojáci a učitelky. Postavy a jejich charaktery se v průběhu nevyvíjejí a jsou to vykreslené karikatury, ve kterých se může najít spousta diváků. Obyčejní občané města, kteří často chodí jen do práce a zpátky domů. Mezi hlavní postavy patří rodina Novákových.

Příklad kýčovitosti: Kýč se objevuje právě i ve spojení s Romy. Ve scéně, kde dva Romové vezou na kole pytel s pilinami a policisté, kteří je potkají a myslí si, že tento vak ukradli. Později se od jednoho z nich dozvíme: „Vidíš to, takhle se kradou kola.“⁸⁷ Dokazuje to „inteligenci“ policie ve filmu, která nám po celý průběh filmu ukazuje, že nikdy není v normální rovině hesla „Pomáhat a chránit“, ale spíše zesměšňuje celou policejní akademii.

c) Transformace asociací

Film v divákovi žádné další významy, ani asociace nevyvolává. Divákovi se zde, kromě vtípu, nedostane ničeho nového, co by ho obohatilo a dodalo mu nové nápady a názory do života. Nesetká se s žádným ozvláštňujícím postupem a nedospěje ani k poučení či zamyšlení po skončení filmu, protože zde žádné důvody nejsou. Jedná se o prostý příběh, který by, podle autora, měl jen pobavit, často ale nezvládne ani to. Navíc se jedná o komedie, u kterých většina diváků nepřemítá, proč se děje právě tohle, a jaký je ten pravý a jediný důvod, že například tento nápoj umí zázraky. I postavy zůstávají těmi, kterými byly na začátku a nedochází k žádnému jejich vývoji.

Příklad kýčovitosti: Každodenní ranní kontrola žákovské knížky Pepana v rodině Nováků. Otec neustále poukazuje na svou slabou inteligenci při objasňování Pepanových otázek souvisejících se špatnými známkami a poznámkami v žákovské knížce.

---

⁸⁷ *Kameňák 3* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2005. [00:27:28 – 00:28:10]

ZÁVĚR:

Zdeněk Troška přináší divákovi sérii bláznivých a primitivních komedií s lidovými prvky a s takzvaným lidovým humorem. Kdo by hledal nějaká poselství budoucím generacím, nebo něco podobného, bude zklamán. Jde o pouhé pobavení diváka, nepřináší nám žádné poučení. Je to pouze skládání skečů, vytvořených ze známých vtipů a anekdot, za sebe. Nic víc se od těchto filmů očekávat nedá. I výběr herců, někdy spíše neherců vypovídá o kvalitě snímků a jeho kýčovitosti. Jedná se o zpěváky, seriálové herce, neherce – hrající svou první roli, muzikálové herce a další. Mezi jednotlivými díly mnoho odlišností nenajdeme a spíše tak upadají do stereotypnosti. I když jsou zde o něco poutavější a propracovanější děje, tak na nás snímky spíše působí, jako nesoudržné a navíc rozpadlé. Ze začátku se to sice vždy rozjede, ale později se celá série začne utápět ve stále stejných a nudných kolejích a do konce se z nich již nedokáže dostat. Navíc při srovnání jednotlivých dílů zjistíme, že opakovaný vtip není vtipem, zkrátka už víme, co od těchto filmů předpokládat a ničím nás už nepřekvapí.

3) Babovřesky aneb z dopisu venkovské drbny

Další, v pořadí třetí komediální trilogií, která se právě teď dotáčí, vznikala pod vedením Zdeňka Trošky mezi léty 2013 až 2015. Sám režisér komentuje své dílo slovy: „*Je to prostě film tak trošku ze života.*“ Tenhle komentář se ale nedá brát vážně, protože by to musel být život plný nadávek, urážlivých hádek a vulgarit, které mnohdy nemají žádné odůvodnění.

Opět se jedná o letní komedii ze života jedné současné jihočeské vesnice Babovřesky, která s nadhledem sleduje kupící se nedorozumění a souhry náhod, jež zamotají hlavy všem jejím obyvatelům. V příběhu nechybí láska, intriky, závist, žárlivost a zejména vtipné okamžiky, v nichž se někteří diváci i najdou. Na lukrativní

pozemky spolu se starým domem, které zůstanou po smrti stoleté Trudy, má zálsk starosta, který tam chce s pomocí příbuzných vybudovat autobazar. Jenže dědicové Hálovi si chtějí vilu ponechat a opravit ji, i když v ní prý straší. Podtitul "z dopisu venkovské drbny" nám naznačuje, že na scénu vstoupí i místní klepny v čele s Horáčkovou, která o všem ví, od všeho má klíče a všude byla. Ve vesnici se také objevuje nový farář, kterého místní ženy čekají jako váženého a důstojného pána, k překvapení všech ovšem přichází vysportovaný třicetiletý mladík. Netuší, co tu na něj místní obyvatelé připravili, co všechno bude muset řešit a právě díky tomu se odehrává v Babovřeskách množství humorných situací. Sám režisér k filmu říká: „*Příběh Babovřesek je v podstatě o jednom velikém nedorozumění, kdy jedna drbna něco vidí, což vypadá jinak z jejího úhlu pohledu a jinak tak, jak se to opravdu stalo a roznese to po celé vesnici, a to nedorozumění vyvolává celou reakci dalších a dalších nedorozumění.*“⁸⁸

a) Tématika

Rozhodně se nejedná o příběh s hlubokým emocionálním zážitkem. Hlavním dějem filmu je příjezd faráře Šoustala do vesnice, který mezi místními ženami způsobí pozdvižení. Stává se z něj nešika a smolař. Je postřelen do intimních partií a nespravedlivě obviněn z násilného zneužití starostovy manželky.

Příklad kýčovitosti: Druhá dějová linie se točí kolem staré vily, kterou obestírá tajemství spojené s duchem stařeny, která zde zemřela a mladého Adama Hály, jenž se dům snaží vlastnoručně opravit. A spolu se sestrou faráře hledají heslo k trezoru, ve kterém najdou ukrytý poklad. Pro diváka je to neuvěřitelný děj a jen těžko mu jde podlehnout. Zápletka se strašidly je nakonec velké prázdny nic, kdyby tam nebyla, nic by se nestalo.

---

⁸⁸ Film o filmu Babovřesky. *YouTube*. [online]. 17. 12. 2012 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Rg0ognv_MNQ. Kanál uživatele MultikinoCineStar. [02:01 – 02:20]

b) Identifikovatelnost

Již po prvních minutách nám je jasné, o čem příběh bude a dokážeme si ho snadno představit. Jednotlivé charaktery postav nejsou nijak rozvinuté. Vidíme zde vesnické drbny, které pomlouvají kde koho. Dále je tu životem nezkušený farář a jeho krásná sestra, která se zamiluje do dědice zámku a lehce přihlouplý starosta, jenž má reprezentovat typického českého starostu prahnoucího po úplatku. Postavy jsou spíše karikatury. Konec filmu zůstává otevřený a navazuje na něj díl druhý.

Příklad kýčovitosti: Troška zvolil pro vykreslení všeobecného zmaru hyperrealistickou estetiku. Nebe by nemohlo být modřejší, fasády domů v renesančním stylu nablýskanější a bělejší. Ale pod tímto potěmkinovským nátěrem se skrývá krutá realita a režisér ji divákům nabízí bez jakýchkoli příkras.

c) Transformace asociací

Je velmi snadné se v ději orientovat, protože nám nenabízí jiné alternativy, než jakou nám Zdeněk Troška předkládá. S trochou nadsázky lze říci, že kdybychom část filmu neviděli, tak „o nic důležitého“ nepřijdeme. *Babovřesky* nám neukazují nic nového nebo inovativního, je to komedie, která má šťastný konec a předkládá nám lásku a zamilovanost dvou mladých lidí.

ZÁVĚR:

To, že *Babovřesky* trvají více než 127 minut, je pro tento film, i pro komedii obecně, příliš. Dochází k častému opakování vtípu, nesmyslnému natahování scén a ke konci i k nudě. Překombinovaný závěr, který nejdříve končí výbuchem následovaným titulky, ale pak se scéna vrací a film pokračuje ještě přibližně patnáct minut, dostává tento snímek do vrcholné formy kýče a zbytečnosti. Navíc si zde můžeme všimnout nápadné podobnosti s Troškovou trilogií *Slunce, seno...*, kde jsou v podstatě využívána stejná schémata a typ humoru. Také se nám odehrávají

na malé vsi a vystupuje zde spousta neherců pocházejících z řad obyvatel vesnice.

3.4. Charakteristika postav ve filmech Zdeňka Trošky

Jako další kapitolu jsem si vybral charakterizování postav v Troškových filmech, abych na nich snáz představil jejich kýčovitost. Záměrně jsem zvolil postavy, které se ve snímcích opakují a dají se tak lépe porovnávat mezi sebou a dokazovat jejich kýčovitost. Jedná se vždy o hlavní postavy, které tvoří rodina a poté doktor s knězem, na kterých jde Troškův kýč nejvíce vidět. Budu uvádět i příklady rozhovorů a promluv z uvedených filmů, abych na nich ukázal konkrétní důkazy kýče.

1) Série Slunce, seno jahody / a pár facek / erotika

Vzhledem k době vzniku filmů (1983, 1989 a 1991) byly podrobeny zejména první a druhý díl soudobou cenzurou. Jak přímo Zdeněk Troška říká, musely se: „*Vypustit pasáže, kde se mluví o tom, že je Šimon špión a diverzant a omezit význam faráře a jeho sýčkových bab na minimum.*“⁸⁹ Schvalovatele dráždil například i předseda družstva Rádl, který vystupuje v kovbojském klobouku a žvýká žvýkačku⁹⁰, tudíž ji musel vysvětlit přímo ve filmu, jednou větou, při rozhovoru se svou ženou:

---

⁸⁹ Slunce, seno, vesnice (2008). *YouTube*. [online]. 3. 01. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Q8mdW0E0xG4>. Kanál uživatele Jirka Panek. [03:11 – 03:20]

⁹⁰ V tehdejší době to byl nepřístupný atribut amerického života.

„Vyplivni tu žvýkačku!“, říká manželka. Předseda na to reaguje: „Když nesmím kouřit, tak mě nech aspoň žvejkat“.⁹¹

Hlavními postavami trilogie jsou Škopkovi s tátou Škopkem (jméno není uvedeno), Marií Škopkovou a jejich dětmi Blaženou a Jirkou. Veškerý život téhle rodiny se odehrává kolem Blaženy, která je nucena se vdávat a musí se rozhodnout, koho si vezme. Zdeněk Troška ukazuje rodinu silně ovlivněnou kýčovitým životem na vesnici a jejím tehdejším koloritem, který zná spoustu lidí dodnes. Všudypřítomný nepořádek a slepice, jakoby všichni neustále něco dělali, ale pracovat zde nevidíme nikoho. Ve filmu je často poukazováno na tento fakt různými obrazovými ději, což vede i k lepšímu pochopení postav.

Charakter rodiny je z větší míry poodkrýván jejich jednáním, avšak moc detailů se o nich nedovíme. Ke konstrukci rodinných charakterů nenapomáhají divákovi ani přímé komentáře jiných postav. Těch se na adresu rodiny Škopkových v celém filmu také moc nedočkáme.

Otec holduje alkoholu, hlavně pivu, které patří k jeho životu, stejně tak jako k životu průměrného Čecha. Klidně by za něj dal všechny peníze, jen aby ho měl doma. Tenhle nešvar několikrát okomentuje i jeho manželka Marie: „Kdybys nechlastal to blbé pivo, bylo by všechno jednodušší!“ nebo „Ty mlč! Ty tomu tak rozumíš! Máš místo mozku z piva kostku!“ či „Chlastat pivo, to umíš!“ Dokreslování charakteristiky táty Škopka prostřednictvím postavy Marie je však velmi subjektivní, neboť vždy reaguje v afektu k určité situaci. Jedinou jeho starostí jsou králíci, které chová v králíkárně a stará se o ně, což nám dokazuje ve scéně o krmení králíků: „...říkám to pořád, nedávejte jim mokrej jetel, to ne, no, ted' tam ležej dva...natažený, nafouklý...“⁹² Nestará se o své děti a jejich budoucnost je mu lhostejná. Stejně tak je pro něj bezvýznamný a nezajímavý život v Hořticích. Nerad se hádá se svou manželkou, a proto také není hlavou rodiny. Z charakteristiky vnějšího vzhledu postavy vidíme, že o sebe příliš nepečuje. Jak přijde z práce, tak usedá k jídelnímu

---

⁹¹ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983. [01:16:56 – 01:16:59]

⁹² Tamtéž. [00:43:21 – 00:43:25]

stolu, i když přišel zrovna v montérkách. Mezi jeho největší náplň dne patří časté ležení a spaní na pohovce spojené se sledováním televize.

Marie v podání Heleny Růžičkové je jedna z nejvýraznějších postav a ráznou hlavou rodiny Škopkových. Pro ránu nejde daleko a to nejen v kruhu rodiny, ale i mezi vesnickými obyvateli. Ráda a vždy si prosazuje svou, a pokud to tak není, ihned se rozzlobí, začne soplít a rozdělovat pohlavky na všechny strany. Pro svoji dceru Blaženu chce jen to nejlepší, a když zjistí, že Venca, který chystá s Blaženou svatbu, ji asi podvedl, nenechá si nic líbit a ihned jí shání nového ženicha. „*Já svou dceru, velebnosti, v hanbě nenechám. Ženicha jí seženu, to budete koukat!*“⁹³ I když je poněkud rázná, tak přece jen kousek citu a jemnosti v sobě ukrývá a ukazuje to například ve scéně, kdy se dívá na televizi a rozpláče ji dojemný romantický film. Podívá se i na svého manžela, který spí na pohovce a nejspíš vzpomíná na jejich romantické chvílky. Jakmile ale najednou vypadne elektřina, ihned se zase promění v energickou ženu plnou zloby. „*Co děláš s tou elektrikou, prosím tě?!*“ – „*Vypnuli proud, no*“, odpoví Blažena. – „*Podej svíčku...a ty taky nechrápej, já bych do toho kopla...to je příšerný!*“⁹⁴ Na svého muže je někdy dost přísná a rázná, ale zároveň je věrná a milující manželka, která o svém manželovi přímo říká: „*...já vím, že můj starej stojí za hovno, ale je to můj muž!*“⁹⁵

Blažena je okouzlující mladou ženou, kterou ve filmu obdivuje spousta mužů. Ztělesňuje samotnou *femme fatale* této série a je nejčastěji charakterizována mužskými postavami, zvláště Vencou a Šimonem. Její krása také stojí v přímém kontrastu s oběma rodiči, kteří jsou spíše při těle. Zamiluje se do Vency, ale nešťastnou shodou náhod začíná ve Vencovi vzbuzovat žárlivost Šimon Plánička, který bydlí u Škopkových. Blažena jakoby najednou procitla z naivní zamilovanosti, jenomže díky jejímu těhotenství, se, i přes odpor rodičů, nakonec s Vencou tajně ožení. Vše kolem ní, se točí jen okolo jejího přítele Vency a údajných nápadníků Šimona, doktora Káji a Josefa.

---

⁹³ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989. [00:46:58 – 00:47:02]

⁹⁴ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983. [00:17:08 – 00:17:19]

⁹⁵ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989. [00:08:31 – 00:08:33]

Jirka Škopek je malý, asi desetiletý chlapec. Je to typický uličník, který nemá kamarády a musí se sám zabavit, proto jednou otráví skoro všechny králíky. Nemá moc dobrý život, každý den schytá nějakou facku od své matky Marie a ke všemu musí jíst králíky, které doslova nesnáší: „*Furt králíka, každé den máme králíka! Ani Pind'a to už nežere. Vid', Pind'o, že už taky nechceš králíka?*“⁹⁶ Jeho role ve filmu není nijak důležitá, ani nic zásadního neovlivňuje.

Významnou roli hraje ve všech třech dílech *Slunce seno...* farář Otík. Je mu ve filmu věnován velký prostor, přesto neprochází žádným vývojem. Velmi často se objevuje ve společnosti svých věrných duchovních sester. V popředí snímku stojí motiv milostného trojúhelníku, do kterého se ještě pokouší vstoupit, za přinucení Marie Škopkové, postava doktora Káji Kroupy. Tato postava ve snímku představuje plachého gaye s nepříliš agresivními sklony. Doktor se ve filmu objevuje až ve druhé polovině druhého dílu, kdy si přichází ke Škopkovým, pod nátlakem, namlouvat Blaženu: „*Blaženko, to jsem já, Kája...Blaženko, já jsem vám přišel říct, že vás asi miluju. A že si vás asi vezmu!*“⁹⁷ Dokonce se chystá svatba, ale těsně před oltářem se všichni dovědí, že Blažena je již vdaná za Vencu. Jeho lékařské schopnosti posoudit nemůžeme, protože ho v ordinaci ani při práci nevidíme.

2) Série Kameňák 1 / 2 / 3

V ohnisku filmu *Kameňák* se objevuje rodina hlavního hrdiny Josefa Nováka. Již jméno je první známkou kýče, jde o archetypální jméno pro „obyčejného Čecha“ Dalšími členy rodiny jsou manželka a dvě děti. Desetiletý Pepíčkem a asi dvacetiletá Julie.

K hlavním postavám je řazen Josef Novák, který je hlavou rodiny a kapitánem místní policie. Nejčastěji ho charakterizuje jeho manželka svými komentáři. Dokreslování jeho charakteristiky prostřednictvím jeho ženy Vilmy je však velmi nespolehlivé (Vilma je v těchto situacích často unavená a mimo realitu). V

---

⁹⁶ *Slunce, seno, jahody* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1983. [00:25:13 – 00:25:21]

⁹⁷ *Slunce, seno a pár facek* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1989. [01:19:06 – 01:19:28]

Kameňácích se poukazuje na jejich milostný vztah a hádky. Každá epizoda ve filmu začíná záběry ranního sexu Josefa Nováka s manželkou, kterou Novák nikdy neuspokojí: „*Teda Pepo, ty jsi jako včela. Taky píchne a umře.*“⁹⁸ Manželé se nadále a opětovně nepokrytě urážejí. Novák: „*Dnes je krásný den, dneska by to šlo.*“ Na manželčin dotaz pak pokračuje: „*Říkala jsi, že jednoho krásného dne si sbalíš kufry a půjdeš do prdele.*“⁹⁹ Film je v tomto smyslu svou charakterizací nedůsledný – pokud totiž Novák manželku nenávidí, proč se s ní miluje? Troška obětuje logiku děje i motivaci svých postav verbálním i situačním gagům, které ve filmu upřednostňuje. Manželé ve filmech své stárnoucí manželky urážejí pravděpodobně více, než jak by to činili ve skutečnosti, jen aby to Troškovi v sále „vyvolalo bouři smíchu“. Oddaně pracuje na Městské policii v Kameňákově, kde je kapitánem. Tím si získává přízeň u vesničanů. Jeho charakter ovlivňuje pouze nelegální činnost, kterou provádí s kamarády Leo Kohnem, doktorem Líbalem a dalšími. Chtějí společně ukrást modrý pramen od staré Kropáčkové a později vydělat jeho prodejem.

Vilma je starší žena v nejlepších letech, kterou ve filmu obdivuje mnoho mužů. Učí na základní škole v Kameňákově a uchází se o ni ředitel školy. Ten tímto projevuje značnou neprofesionalitu, když má sexuální poměr se svou zástupkyní - nevdá mu ani to, že její manžel je jeho kamarád. Nejčastěji ji vidíme ve společnosti manžela a jejich dětí, a většinou se tak děje po ránu v kuchyni. Při snídani v rodině Novákových Vilma kmitá a připravuje všem členům rodiny jídlo – otec Novák si při tom nevzrušeně čte noviny. Typicky musí manželka vést domácnost a zaopatřit muže a zároveň přitom ještě vykonávat odbornou profesi. Otec si později stěžuje, že matka řádně nevaří. Do jisté míry očekává že, když je matka, bude i vařit.

Jejich dcera Julie žije spolu s nimi v rodinném domku. Divák ji může vidět po značnou část filmu, kdy řeší svoje nešťastné lásky k příteli Rodeovi. Mezi její nejčastější filmové prostory, kde se vyskytuje, patří dům Nováků a místní nemocnice, kde pracuje jako zdravotní sestra a poznává zde doktora Víťu, do kterého se zamiluje. V ordinaci dochází k opětovné sexualizaci profesních vztahů. Mladý lékař se nepokrytě uchází o Julii: „*Popovídáme si o prospěchu,*“ říká lékař Víťo Julii

---

⁹⁸ *Kameňák* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2003. [00:00:58 – 00:01:08]

⁹⁹ Tamtéž. [00:02:07 – 00:02:24]

Novákové, ta odpovídá: „Ale pane doktore, na toto téma jsme už souložili minulej týden.“¹⁰⁰ Nic dalšího se o jejím charakteru nedovídáme.

Pepíček je asi desetiletý chlapec, který je typickým příkladem malého rebela a neukázněného hochy. Nadaný a přemýšlivý syn nosí v žákovské knížce neustále pětky a poznámky, přestože při reakcích na otcovu kritiku projevuje bystrost a inteligenci: „*Učitelka chtěla, abych žaloval.*“ „*Na koho?*“, *ptá se otec.* „*Chtěla, abych prásknul, kdo zabil Julia Caesara*“¹⁰¹. Jeho školní hodnocení se omezuje na mstivé vydávání "koulí" od učitelů, kteří učitelé se nezajímají o to, pročpak asi jejich žák neprospívá. Za špatné známky otec trestá syna páskem – i matka se na něho vrhá a chce ho bít. Tělesné tresty a agresivita rodičů vůči dětem jsou zde normální.

Abatyše neboli Matka představená Karel je ve skutečnosti muž, celostátně hledaný zločinec a mafián provozující klášter, který v hábitu řádových sester skrývá delikventy, dezertéry z vojny a prostitutky. Nakonec je sice dopaden, ale stává se členem konsorcia, na němž se podnikatelsky bude podílet i šéf policie Novák, jejich porušování zákonů je nakonec promlčeno. Film navozuje, že podnikání je vždycky podvod. Angažoval se také jako jeden z hlavních strůjců při objevení a pozdějším znovuhledání modrého pramene. Oproti němu je Doktor Vít'a mladý, atraktivní a ženatý lékař se dvěma dětmi, který se nepokrytě uchází o jakoukoliv zdravotní sestru, s kterou má službu. Když chce dívka slušného, hodného a upřímného kluka, odpoví jí doktor Vít'a – to je Kája Mařík. Jinými slovy divákovi říká: žádný muž-ideál neexistuje. Spokoj se s tím, jací jsme.

---

¹⁰⁰ *Kameňák* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČR, 2003. [00:28:54 – 00:29:05]

¹⁰¹ Tamtéž. [00:11:50 – 01:25:40]

3) Babovřesky

Jednu z hlavních rolí tvoří rodina Stehlíkových, do které patří Karel Stehlík s manželkou Libuší a dvěma dcerami Šárkou a Markétou.

Karel, hlavní postava filmu, je starostou Babovřesk. Jeho charakter je nám poodkrýváán jeho jednáním a chováním. Prezentuje se jako nešika a neohrabaný buran, který v kontrastu s těmito nedostatky řídí vesnici. U své ženy vzbuzuje odpor údajnou nevěrou, ta se ale vzápětí vyřeší a jeho jméno je očištěno. Nejvíce charakterizuje Karla jeho žena Libuše, která často komentuje změny v jeho chování a ve scéně, kde ho farář Šoustal praští pěstí, k němu dojde a na otázku: „*Vidělas? On mě napad!*“ *Odpoví: „Ale málo.“* a kopne ho do rozkroku. Jejich dcera ji ještě pochvalně povzbudí. Stehlík chce nelegálně získat vilu na kopci a postavit tam autobazar. Divákovi je předkládáno „mafianské“ jednání osob, které ale skončí dřív, než začalo. Kolem starosty se točí ještě jeden „komediální šot“ a to, scéna s kálením holubů na jeho auto. Nejdříve mu ho označí jeden, potom druhý a nakonec nad Babovřeskami proletí orel a shodou okolností dopadnou jeho ekskrementy také na starostův vůz. Ten z toho pokaždé šílí, ovšem stále parkuje na tom samém místě, snad aby ukázal, jak „inteligentní“ je to člověk. Postava Karla Stehlíka nemá ve filmu žádný odstup od konzumních statků a od reklamy už vůbec ne. Je tak zmatený poslechem komerčního rádia, že divák může několikrát vidět, jak do telefonu výhradně hlásí: „*Haló, tady Impulsovi*“, a chytrá mediální propagace arménského cukrářského výrobku mu vlezla na mozek natolik, že medovník konzumuje ke snídani i k večeři, a dokonce chce manželce koupit tohoto pamlsku připravit překvapení k narozeninám.

Jeho manželka Libuše oproti němu nehraje příliš velkou roli a v záběrech se objevuje hlavně se svým manželem, při snídani v jejich domě. Poté, co se provalí údajná nevěra na jejího manžela, už do konce filmu neřeší jiný problém. Nakonec se vysvětlí a se všemi se usmíří.

Jejich dvě dcery Markéta a Šárka, jsou asi patnáctileté školačky, které divák vídá pouze v domě s rodiči. Objevují se jen zřídka, hlavně v první polovině filmu a

nic zásadního neovlivňují ani neřeší. Jsou to obyčejné holky, které chodí do školy a zajímají se o kluky.

Postava faráře Šoustala je hlavní postavou, která vstupuje do filmu hned v úvodu. Jedná se o nového mladého faráře, který vystupuje s vizáží potetovaného agresivního mladíka a s mizivým vlivem na vymírající farní komunitu. Jeden z hlavních vtipů filmu představuje jeho příjmení. Vtip na úrovni žáka prvního stupně základní školy se opakuje pořád dokola. Věrné publikum se stále směje. Na konci ovšem postava jeptišky mravně usměrní drbny, aby se nesmály farářovu příjmení, že si s ním určitě užil dost. Tak vzkazují scénáristé a režisér divákům, kteří se právě tomuto smějí, že jsou za skutečné burany, a také že si jich tvůrci neváží. Jelikož, co je nevhodné ve filmu, u diváků, kteří zaplatí peníze, by vadit nemělo.

4) Srovnání postav

Postupně jsem se snažil charakterizovat postavy podle jejich prezentace ve filmech. Zaměřil jsem se na nejdůležitější postavy ve filmu, a to vždy na rodinu, která hrála v daných snímcích hlavní roli – Škopkovi, Novákovi, Stehlíkovi – dále to byly postavy faráře a doktora. Nyní se pokusím své poznatky shrnout.

Jednotlivé postavy jsou nám charakterizovány nepřímou, tedy pouze jejich jednáním, nikoliv komentováním ostatních nebo vypravěče. Tyto činy jsou často v souladu s promluvami postav. U Škopků je nejdůležitější postavou rodiny, a také hlavou, matka Marie, kdežto u dalších dvou sérií jsou to muži, policista Pepan, respektive starosta Karel. V Kameňácích a Babovřeskách je ukázkou kýče mužské postavení ve společnosti, které mají jasně vyšší než jejich manželky. Táta Škopek je oproti nim spíše jen „figurka“, se kterou se dá jednoduše manipulovat. Rodina z Hoštic bydlí na vesnici a žije ve skromnějších podmínkách oproti druhým rodinám, které se mají o poznání lépe. U Blaženy Škopkové je dominantním rysem její vzhled. Je kladen důraz na její krásu, která je v přímém kontrastu se vzhledem jejích rodičů. Vzhled má souvislost i s povahou této postavy. Postava Blaženy také prochází

vývojem. Ten je u ní asi nejcitelnější ze všech postav. Prostředí nemá velký vliv na charakterizaci postav, s jeho změnou se nijak nemění ani chování postav. Vývoj ostatních postav ve filmech se neděje a nijak nám to neovlivňuje děj a ani to pro něj není důležité. Nejvýraznějším způsobem nepřímé charakterizace postav je prezentace prostřednictvím jednání a také jejich dialog, který je hlavně u Kameňáků založen na vtipu a anekdotě.

Postava faráře se ve všech třech sériích značně liší. Ve Slunce seno, je farář Otík postarší popleta, který je neustále se svými bábami. Všichni společně sledují, co se ve vesnici děje a patřičně na to reagují. Tento farář je kýčovitě vykreslen pro své neustálé puntičkářství a pro svůj specifický jazyk, ve kterém se velmi často odvolává k Bohu. Oproti tomu Matka představená, za kterou je převlečený zločinec Karel v Kameňácích, je pravý opak. Obklopuje se dalšími zločinci, kteří jsou převlečeni za řádové sestry, ale samotné spravování kláštera zde nevidíme. Ve filmu je pozorujeme velmi zřídka. Kolem třetího faráře Petra Šoustala, který hraje hlavní roli v Babovřeskách, se točí veškerý děj. Ovšem ani on není typickým duchovním, kterého můžeme běžně potkat v kostele. Je velmi kýčovitě vyobrazen, jako potetovaný, agresivní a mladý duchovní, kterého v kostele nepozná ani jeho řádová sestra. I jeho netradiční jméno je spojeno s kýčem a ve filmu je na něj velmi hojně upozorňováno.

Postavy v Troškových filmech částečně kýčovité jsou, ale je zde i mnoho momentů, které ke kýči nevedou a nic podobného nám nenaznačují.

Závěr

Na základě provedených analýz můžeme konstatovat, že všechny zkoumané Troškovy filmy naplňují definici kýče podle Tomáše Kulky a potvrzují hypotézu ze začátku práce. Platí v nich všechny tři kategorie, podle kterých jsem snímky porovnával.¹⁰² Troškovy filmy jsou podle kritiky a větší části diváků chápány jako neumělecké a jsou považovány za nekvalitní. Toto hodnocení potvrzují nejen odborníci, ale i neodborné veřejné ohlasy na internetové stránce - *Česko-Slovenská filmová databáze*¹⁰³, kde může široké publikum hlavně z České republiky a Slovenské republiky hodnotit filmy. Zde se tyto snímky umístily na nelichotivých pozicích s nízkým bodovým ohodnocením¹⁰⁴. Obdobné hodnocení obsahují i další filmové databáze, jako například *Filmová databáze*¹⁰⁵, databáze na stránkách *Kinoboxu*¹⁰⁶, *kfilmu.net*¹⁰⁷ nebo na *Filmer*¹⁰⁸, ale *Česko-Slovenská filmová databáze* je nejrozšířenější, obsahuje nejvíce filmů a nejvíce zaregistrovaných hodnotitelů. Na ostatních serverech se hlasující počítají pouze ve stovkách či tisících, zde jsou to desetitisíce. Více v následující tabulce.

---

¹⁰² Často to záviselo i na mém určitém subjektivním postoji k danému filmu a k režisérovi obecně.

¹⁰³ Česko-slovenská filmová databáze. *Česko-Slovenská filmová databáze © 2001-2014 POMO Media Group s.r.o.* [online]. © 2001-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/>

¹⁰⁴ Hodnotí každý přihlášený uživatel, těch je celkem asi 350 tisíc, a vybírá ze stupnice *odpad!*, přes * (1 hvězdičku) až po ***** (5 hvězdiček), kde 5 hvězdiček značí nejlepší známku. Všechny hodnoty se potom zprůměrují a vyjde průměrná známka v procentech, kde platí, že čím vyšší počet procent, tím je film, dle diváků, kvalitnější.

¹⁰⁵ Filmy, seriály, herci, recenze filmů. *Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz)*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/>

¹⁰⁶ Filmová databáze. *Kinobox.cz: Filmové recenze, novinky v kinech, české filmy*. [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/databaze>

¹⁰⁷ Filmová databáze. *kfilmu.net: DivX i DVD obaly, recenze, filmy, osobnosti*. [online]. © 2004-2010 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.kfilmu.net/filmy.php>

¹⁰⁸ Filmer – Česká filmová databáze. *Filmer: Česká filmová databáze*. [online]. © 2013 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: www.filmer.cz

Název filmu	Počet procent	Počet hlasujících (zaokrouhleno)
Slunce, seno, jahody	68 %	35 000
Slunce, seno a pár facek	64 %	33 000
Slunce, seno, erotika	43 %	33 000
Kameňák	28 %	37 000
Kameňák 2	21 %	35 000
Kameňák 3	19 %	33 000
Babovřesky	24 %	11 000

Údaje převzaty dne 12. 10. 2014

Tabulka č. 2: Hodnocení uvedených filmů Zdeňka Trošky na CSFD.cz
Zdroj: Česko-slovenská filmová databáze

Z ní můžeme vyčíst, že i když filmy *Slunce, seno, jahody*, *Slunce, seno a pár facek* a *Slunce, seno, erotika* vznikaly před dvaceti, respektive třiceti lety, stále jsou řazeny mezi divácky nejúspěšnější komedie Zdeňka Trošky. I přes nízké hodnocení uvedených filmů se paradoxně stávají velmi sledovanými a mezi fanoušky také velmi oblíbenými. Režisér umí pracovat s kýčem. Ví, čím diváka nalákat, aby jich na jeho film přišlo co nejvíce. Jedná se o komedie, v nichž se český divák sám snadno najde. I když jsou tyto filmy plné kýče a příběh zde často není žádný, nebo je tak jednoduchý, že u něj není potřeba přemýšlet, tak jsou v dnešní době velmi žádané a lidé je v hojných počtech opakovaně sledují na televizních obrazovkách - poslední

uvedení bylo v prosinci 2013 a první¹⁰⁹, druhý¹¹⁰, i třetí¹¹¹ díl vidělo vždy přes jeden milion diváků. Pro mnoho lidí se staly legendárními a dívají se na ně z nostalgie pořád dokola.

At' už si o sérii filmů „*Slunce, seno, ...*“ myslí každý cokoli, jedno se jim nedá upřít. Jsou vtipné. Zdeněk Troška dokázal zachytit českou povahu, lidské vztahy a hloupost takovým způsobem, že nám nezbyvá nic jiného, než se tomu smát. Samozřejmě, že takoví nejsou všichni, nepochybně si každý myslí, že tohle je jen o nějakých lidech, kteří možná někde existovali, možná se vyskytovali přímo ve vedlejší vesnici nebo možná nežili vůbec, ale zkusme se nad tím zamyslet a nejspíš si uvědomíme, že tohle je opravdu o nás všech.

Falešné domněnky, že titulovaný člověk je za každou cenu lepší, než člověk bez titulu. Rodinné stereotypy, které se vůbec nemění. Život v přetvářce a ve snaze se za každou cenu zalíbit všem v okolí, protože co kdyby si mezi sebou o nás povídali a navíc za našimi zády. Všechno je jen iluze, kterou si vytváříme kolem sebe, a se kterou právě Zdeněk Troška bravurně pracuje ve filmech.

Možná se nám zdá, že tyhle snímky nejsou kdovíjak hluboké, ale pravdou je, že jsou mnohem víc, než si sami myslíme. Smějeme se tomu, jací doopravdy jsme, protože nám prostě nic jiného nezbyvá. Můžeme si říkat, že jsme naprosto někde jinde, že už je to dvacet nebo třicet let, co jsme se chovali takhle. Jenže ono se zase tolik nezměnilo. Lidé se pořád snaží žít tak, aby si ostatní mysleli, jak je všechno v pořádku, jak růžově se mají, i když popravdě si nemohou dovolit to, za co utrácejí a doma to také není zrovna ideální. Pořád žijeme ve stereotypech, které nás nejsou

---

¹⁰⁹ VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Nova díky Slunce, seno udržela v neděli vedení. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 16. 12. 2013 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/nova-diky-slunce-seno-udrzela-v-nedeli-vedeni/#.UOLNIfI_ty4

¹¹⁰ VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Nedělní večer pro Dvanáct měsíčků a Slunce, seno. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 23. 12. 2013 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/nedelni-vecer-pro-dvanact-mesicku-a-slunce-seno/#.U0LOgPL_ty4

¹¹¹ VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Škoda lásky poprvé ČT1 přinesla 1,4 mil. diváků. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 30. 12. 2013 [cit. 2014-10-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/skoda-lasky-poprve-ct1-prinesla-14-mil-divaku/#.U0gG7_1_ty4

schopny naplnit štěstím. Žijeme je, neboť je to jednodušší, je to jistota, kterou máme, stejně jako tyhle filmy, i když jsou plné kýče.

Osobně mám tyto filmy rád, a nestydím se za postavy, které herci ztvárňují. Musel bych se pak stydět za nás za všechny. Opravdu nejsme závistiví nebo nechceme, aby nám záviděli druzí? Nechceme se předvádět s něčím, co není naše, a co stejně neumíme? Nevím, ale pořád mezi námi vidím dost lidí, kteří takoví jsou. Umíme si ze sebe, ale i udělat srandu a to je kolikrát to poslední, co nás drží nahoře.

Na závěr mojí interpretace bych rád pro ilustraci přidal ukázkou, právě z filmu *Slunce, seno, erotika*, která na tuto závist poukazuje:

Celá rodina Škopkových stojí v pokoji u nového počítače a seznamuje se s jeho funkcemi, když v tom někdo zaklepe na dveře domu.

„Přikryjte tu věc, nikdo nemusí vědět, že máme počítač!“ rychle hlásí Škopková.

Manžel Škopek na to klidně reaguje: „To budu schovávat, přece jsme to neukradli.“

Mezitím to Venca zakrývá košilí, všichni se zvedají před počítač a otáčejí se směrem ke dveřím, aby nic nebylo vidět.

Škopková kontruje: „No, ale nemusí to vědět!“ A vzápětí zakřičí: „Dále!“ osoba vejde, a všichni dělají, jako by se nic nestalo.¹¹²

Když pohlédneme na hodnocení *Kameňáků*, uvidíme zde, že se pohybuje okolo dvaceti procent, ale určití diváci se na tyto filmy opět rádi v televizi podívají, i když jsou plné kýče. Co v nich Zdeněk Troška vytvořil tak pozoruhodného, že jsou tyto série populární a přesto mnohými tak nenáviděné?

Pro popularitu mluví jednoduchost - děj nám snadno dojde, nemusíme u nich přemýšlet jako u psychologických filmů, dále jsou to známí herci a „celebrity“ od zpěváků přes sportovce a modelky až po moderátory nebo pornoherečky. Lidé je

---

¹¹² *Slunce, seno, erotika* [film]. Režie Zdeněk TROŠKA. ČSSR, 1991. [01:11:40 – 01:11:50]

často sledují i proto, že jsou vtipné – Zdeněk Troška má ve zvyku, u jeho komedií, vrhat na diváka jeden vtip za druhým, často jsou to anekdoty jednoduché, známé, lidé je chápou a smějí se u nich.

Nyní můžeme zjistit příčiny, proč jsou pro český národ tak nenáviděné. Srovnáme je se stejnými kategoriemi jako u popularity v předchozím odstavci. Jednoduchost – jsou to příliš primitivní filmy, které nemají žádný hlubší podtext, nic nám nepřinášejí, nic nového se nedovíme a ani se od nich nic nenaučíme, protože za pár dní často ani nevíme, o čem byly. Známí herci – pro diváka jsou možná známí, ale spíš z bulvárních článků v novinách nebo z internetu, většinou jsou to herci z druhořadých filmů a seriálů či celebrity, co nemají s hraním žádné zkušenosti a často je to pro ně jen šance, jak se zviditelnit. S hraním v kvalitních filmech to mnohdy nemá nic společného. Vtipnost – sice zde slyšíme jeden vtip za druhým, ale kvalita těchto vtipů je nulová, jsou vulgární a díl od dílu méně směšné a méně kvalitní. Za další nedostatky můžeme považovat neprofesionální kameru, zvuk, který nepřechází mimo záběr, zvukové postsynchrony a dabing, který se tu objevuje v hojné míře, i když všichni herci mluví česky.

Z těchto výsledků můžeme udělat prostý závěr, že Troška využívá kýče záměrně, protože ví, že český divák má kýč rád. Nejen kýč, ale má rád i kýčovitá díla a nebojí se za ně utratit peníze nákupem videokazet či DVD nebo zajít na tyto filmy přímo do kina. Mluví za to i návštěvnost kin, která je u těchto filmů vždy velmi vysoká a čítá na několik set tisíc diváků. Příběh jako takový, nestojí ani za zmínku, je to jen náhodné hromadění vtipů na vtipy, zřejmě měly představovat příběhy, které ale od sebe jen těžko identifikujeme a rozlišíme.

Po uvedení posledního zkoumaného (ne, natočeného) filmu Zdeňka Trošky do kin, se diváci rozdělili na dva nesmiřitelné tábory. Jedni *Babovřesky* milují, druzí ze srdce nenávidí. Já osobně bych se přiklonil spíše k té druhé skupině, která je v oblibě nemá. Troška zde použil už jednou úspěšný motiv vesnické lidové zábavy, jako v sérii *Slunce, seno...*, která zůstala úspěšnou i po dvaceti letech. Opět se děj odehrává na vesnici, vystupuje zde farář, který má k ruce nápomocné pomlouvačné důchodkyně, jež nemají co na práci a hledají jen vesnické drby a skandály, které s

radostí roznášejí dál. Opětovně se tu objevuje rodina, jež se dostává do jednoho problému za druhým a také zamilovaná dvojice, která si s ničím nedělá starosti. Staré schéma, které na diváky funguje. V době nasazení do kin na něj chodily obrovské davy lidí¹¹³. I když se film těšil velké návštěvnosti, tak tento humor i druh komedie není pro náročné diváky. Příběh je primitivní a ničím neoslňuje. Obyčejnému člověku se navíc tyto události běžně nikdy nestanou. Postavy se chovají infantilně, neustále na sebe pokřikují, směšně se pohybují z místa na místo a nedochází jim ani banální souvislosti. Na druhou stranu se pak ani nemusíme divit tomu, jak jinak by se do tolika absurdních a dvojsmyslných situací dostaly. Vulgární vtipy spojené s farářovým příjmením Šoustal, scény, které uvádí aktéry do trapných situací nebo boj pomocí „strašidel“ o pozemek s vilou. To vše můžeme označit za kýčovitě. Každá scéna je navíc uměle prostoupena slunečním zářením a velmi kontrastními barvami, aby situace na plátně vypadala ještě méně realisticky.

Domnívám se, že k úspěchu tohoto neuměleckého a kýčovitého filmu a také jeho největší návštěvnosti za loňský rok v kinech, vedly tyto důvody:

- 1) Filmů pro náročného diváka je v kinech za celý rok dost, ale takový, u kterého se i ten nejméně náročný divák zabaví, a porozumí mu, byl v loňském roce pouze jeden.
- 2) Dalším důvodem je i datum uvedení, které bylo v únoru roku 2013 a v kinech nebyla v tomto období žádná konkurence z řad jiného českého filmu nebo komedie.
- 3) Vliv na to má i fakt, že jméno Zdeňka Trošky, se za 20 let stalo natolik populární, že se stal asi nejznámějším režisérem v Česku.
- 4) Diváci se v ponurém zimním počasí ocitli, alespoň na dvě hodiny, v letní, sluncem prozářené atmosféře.
- 5) Enormní reklamní kampaň, ve které se Troška hlásí k návaznosti na velmi úspěšné filmy z kategorie *Slunce, seno...*

---

¹¹³ iDNES.cz, ČTK. Troška si mne ruče: Babovřesky mají 500 tisíc diváků a tržby 70 milionů. *iDNES.cz*. [online]. 19. 3. 2013, 15:38 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/babovresky-divaci-trzby-0wy-/filmvideo.aspx?c=A130319_140334_filmvideo_jaz

Ovšem nemyslím si, že by tyhle důvody postačily na celonárodně nejnavštěvovanější film roku. Lidé zkrátka po lidové komedii, ve které se vidí, prahnou. Pokud by ale tenhle snímek měl být odrazem české vesnice a typického českého člověka, tak bychom měli doufat, že ho neuvidí moc cizinců. Nebyla by to pro náš národ příliš pozitivní reklama.

Tyhle všechny připomínky a podněty nás dovedou k závěru, že komedie Zdeňka Trošky jsou plné kýče, ale i přes tyhle nedostatky je fanoušci obdivují a sledují. Jak sám říká: „*Točím obyčejné filmy pro zasmání. Kdo v nich hledá něco jiného, je na omylu.*“ Proto bychom v nich ani my, žádné poselství či umění, hledat neměli. Kdo se chce odreagovat, tak se na ně může podívat, kdo tyhle filmy nemá rád, tak je sledovat nemusí. Postupem času se z nich nejspíš také stanou filmy kultovní. Když se dává film *Slunce, seno, jahody* v televizi, dívá se na něj přes půl druhého milionu lidí, přitom byl vysílaný už tolikrát, navíc vyšel na kazetách i DVD a lidé ho znají nazpaměť. Stejně se ale zase rádi podívají. Kultovní film je takový, který je natolik známý, že když se zmíní jeho název, hned každý ví, o co se jedná.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

Babovřesky aneb z dopisu venkovské drbny. Zdeněk Troška. ČR, 2013.

Dokument o filmu Slunce, seno, jahody. *YouTube*. [online]. 2. 5. 2013 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CUU7WMIJ8ls>. Kanál uživatele Zdeněk Troška.

Film o filmu Babovřesky. *YouTube*. [online]. 17. 12. 2012 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Rg0ognv_MNQ. Kanál uživatele MultikinoCineStar.

Kameňák 2. Zdeněk Troška. ČR, 2004.

Kameňák 3. Zdeněk Troška. ČR, 2005.

Kameňák. Zdeněk Troška. ČR, 2003.

Slunce, seno a pár facek. Zdeněk Troška. ČSSR, 1989.

Slunce, seno, erotika. Zdeněk Troška. ČSFR, 1991.

Slunce, seno, jahody. Zdeněk Troška. ČSSR, 1983.

Slunce, seno, vesnice (2008). *YouTube*. [online]. 3. 01. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Q8mdW0E0xG4>. Kanál uživatele Jirka Panek.

Literatura

BROCH, Hermann: Několik poznámek k problému kýče. In: *Labyrint Revue* 7-8: *Umění a kýč*. Praha, 2000.

BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kýč*. Praha: Dauphin, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7272-215-0.

Česko-slovenská filmová databáze. *Česko-Slovenská filmová databáze* © 2001-2014 *POMO Media Group s.r.o.* [online]. © 2001-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/>

Český lev. *Filmové recenze, novinky v kinech, české filmy – Kinobox.cz*. [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/ceskylev/>

DRŽITELÉ CENY ČFTA. *ČFTA – Česká filmová a televizní akademie*. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/cz/2013/drz-itele-ceny-cfta>

DUCHEK, Michal. PP5 [ČLÁNEK] – Co mne motivovalo k tomu psát o kýči?. *photopost.cz*. [online]. [2008] [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.photopost.cz/pp5/clanek.php?id=46>

ECO, Umberto. *Dějiny ošklivosti*. Přeložila I. Adámková. 1. vyd. Praha: Argo, 2007. 455 s. ISBN 978-80-7203-893-0

ECO, Umberto. *Skeptikové a těšitelé*. Praha: Svoboda, 1995. 417 s. ISBN 80-205-0472-9.

FARNÁ, Kateřina. Tomáš Vlček: Kýč je nemoc nezodpovědného snění. *Novinky.cz*. [online]. 19. 1. 2007, 15:24 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/107066-tomas-vlcek-kyc-je-nemoc-nezodpovedneho-sneni.html>

Filmer – Česká filmová databáze. *Filmer: Česká filmová databáze*. [online]. © 2013 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: www.filmer.cz

Filmová databáze. *kfilmu.net: DivX i DVD obaly, recenze, filmy, osobnosti*. [online]. © 2004-2010 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.kfilmu.net/filmy.php>

Filmová databáze. *Kinobox.cz: Filmové recenze, novinky v kinech, české filmy*. [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/databaze>

Filmy, seriály, herci, recenze filmů. *Filmová databáze s.r.o. (FDb.cz)*. [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/>

GREENBERG, Clement: Avantgarda a kýč. In: *Labyrint Revue 7-8: Umění a kýč*. Praha, 2000.

HALADA, Andrej. *77 českých filmových komiků*. 1. vyd. Praha: Brána, 1999. 339 s. ISBN 8072430564

HOME. *ČFTA – Česká filmová a televizní akademie*. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/>

HRON, Lukáš. Slunce, seno a pár babek. *Vikend DNES*. 1. - 2. 3. 2014, s. 13.

KŘIVÁNKOVÁ, Markéta, Markéta Březinová. Troška je Bůh, Českého lva si zaslouží, křičeli recesisté u Rudolfinu. *iDNES.cz*. [online]. 22. 2. 2014 19:40 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: http://revue.idnes.cz/fanousci-zdenka-trosky-skanduji-pred-rudolfinem-f6l-/lidicky.aspx?c=A140222_192805_praha-zpravy_brm

KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s. ISBN 80-7215-128-2.

KUNDERA, Milan. *Nesnesitelná lehkost bytí*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1988. 393 s. ISBN 80-7108-281-3

NOMINACE. *ČFTA – Česká filmová a televizní akademie*. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.filmovaakademie.cz/cz/2013/nominace>

Prispěvatelé Wikipedie. Kýč. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. [online]. 4. 4. 2014, 14:56 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=K%C3%BD%C4%8D&oldid=11365019>

SEDLÁČEK, Jaroslav. Recenze: Doktor od Jezera hrochů. *Kinobox.cz: Filmové recenze, novinky v kinech, české filmy*. [online]. 27. 2. 2010 [cit. 2014-04-09].

Dostupné z: <http://www.kinobox.cz/clanek/3650-recenze-doktor-od-jezera-hrochu>

SPÁČILOVÁ, Mirka, MF DNES. Kameňák uvádí do kin Zlatou mříž. *iDNES.cz*. [online]. 22. 1. 2003 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z:

http://kultura.idnes.cz/show_aktual.aspx?r=show_aktual&c=A030121_194033_filmvideo_ef

SPÁČILOVÁ, Mirka. Proč nás baví (a štvou) Babovřesky. *Víkend DNES*. 2. - 3. 3. 2013, s. 6.

SPÁČILOVÁ, Mirka, Tomáš Šťástka. Hořící keř získal čtrnáct nominací na Českého lva, dvanáct film Jako nikdy. *iDNES.cz*. [online]. 22. 1. 2014 12:13 [cit. 2014-03-28].

Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/nominace-cesky-lev-One-filmvideo.aspx?c=A140122_102413_filmvideo_ts

ŠŤASTNÁ, Barbora. Kameňák 2. *PREMIERE: web, který miluje film*. [online]. leden 2003 [cit. 2014-04-09].

Dostupné z: http://premiere.maxim.cz/film/294/kamenak_2.html

ŠVANDRLÍK, Miloslav. *Doktor od Jezera hrochů*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1980. 251 s. ISBN (nezjištěno).

TOP 50 – roční výsledky. *Unie filmových distributorů*. [online]. © 2010 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.ufd.cz/prehledy-statistiky/top-50-rocni-vysledky>

VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Nedělní večer pro Dvanáct měsíčků a Slunce, seno. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 23. 12. 2013 [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/nedelni-vecer-pro-dvanact-mesicku-a-slunce-seno/#.U0LOgPl_ty4

VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Nova díky Slunce, seno udržela v neděli vedení. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 16. 12. 2013 [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/nova-diky-slunce-seno-udrzela-v-nedeli-vedeni/#.UOLNIfl_ty4

VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Škoda lásky poprvé ČT1 přinesla 1,4 mil. diváků. *MediaGuru: reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. 30. 12. 2013 [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2013/12/skoda-lasky-poprve-ct1-prinesla-14-mil-divaku/#.U0gG7_l_ty4

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet diváků na uvedených filmech Zdeňka Trošky

Tabulka č. 2: Hodnocení uvedených filmů Zdeňka Trošky na CSFD.cz